

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

KOREJSKÁ VÁLKA

Autor práce: Jaromír Suchánek

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Štěpán Strnad

2009

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval/a samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Štěpánu Strnadovi
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH:

1.) Úvod	str. 5
2.) Studená válka, předpoklady a vznik	str. 6
2.1.) Poválečné Německo	str. 8
2.2.) Marshallův plán	str. 10
2.3.) Na pokraji války - blokáda Berlína	str. 12
2.4.) Obranné pakty Evropy	str. 16
2.5.) Nukleární monopol	str. 18
2.6.) Vojenská politika USA	str. 20
3.) Poválečná politická situace v jihovýchodní Asii	str. 22
3.1.) Bezprostřední dopad čínského konfliktu na politickou situaci v Asii	str. 22
3.2.) Osvobození Koreje, rozdělení poloostrova	str. 23
3.3.) Vznik dvou Korejí	str. 25
3.4.) Severokorejská invaze	str. 26
3.5.) Pusanický perimetr	str. 29
3.6.) Vylodění u Inčchon a protiútok OSN	str. 31
3.7.) Čínská intervence	str. 32
3.8.) Přípravy na třetí světovou válku	str. 35
3.9.) Odvolání McArthura, aféra McCarthy	str. 37
3.10.) Patová situace ve válce, mírová smlouva s Japonskem	str. 38
3.11.) Příměří	str. 42
4.) Závěr - Důsledky Korejské války	str. 44

1. Úvod

Úvodem je třeba položit otázku. Čím se korejská válka lišila od jakýchkoliv jiných konfliktů, které provázely po celém světě období studené války? Můžeme ji považovat za první „horký“ konflikt? A kde hledat její počátky? A kde vlastně hledat počátky celé studené války? I když soupeření západních spojenců a Sovětského svazu probíhalo již za druhé světové války, lze její počátky dosadit do období po porážce Německa. Protože teprve po odstranění společného nepřítele se začaly naplno projevovat rozdíly v názorech na poválečné uspořádání Evropy potažmo celého světa.

Stupňovanému tlaku Sovětského svazu nejprve v Evropě, později v Asii nedokázali zbylí spojenci protihitlerovské koalice společně čelit. Nejednotná politika a jejich vlastní rozmíšky nahrávaly cílené strategii Stalina. Samozřejmě, že incidentů předcházejících válce v Koreji bylo mnoho. Nelze se zde jimi všemi zabývat. Na zdokumentování situace z mého hlediska postačuje vývoj v poválečném Německu, jeho vyvrcholení v Berlínské blokádě a obranných paktech západní Evropy.

Samozřejmě, že ani vývoj v Asii zde nelze obsáhnout celý. V případě mnou vybraného tématu se však musím obsáhleji věnovat hlavně čínské předehře k dění v Koreji a domnívám se, že je potřeba předestřít i strukturu a rysy hlavních aktérů. Jak vznikala půda pro napadení Koreje a jak a kým byla připravována? Spojené státy se zde přes zkušenost ze západní Evropy stále dopouštěly stejných chyb. Útočníky ale o to víc překvapil rozhodný odpor Organizace spojených národů při napadení Jihokorejské republiky. Tato organizace zde poprvé, a do první války v zálivu i naposled, vyslala vojenskou sílu na obranu jedné země před útokem druhé. Rozhodným řešením tehdy plnila své hlavní poslání, jak měla stanoveno v chartě OSN.¹ A tím je právě tato válka pozoruhodná. Již nikdy poté nestály spojené mezinárodní síly proti komunistické nebo jiné agresi.

Korejský konflikt lze také považovat za první vyvrcholení studenoválečné konfrontace. Bereme-li konflikt Východ - Západ jako střídající se období integrace a regrese, pak válku v Koreji můžeme brát jako konec eskalace bipolárního konfliktu. Následovalo období kooperačně integrační regulace, které zastavila druhá berlínská krize a následující karibská krize, kdy svět stál na pokraji nukleárního konfliktu. Korejská válka potvrdila globální šíři komunistického nebezpečí a potvrdila americkou politiku zadržování. Po skončení této války došlo v Evropě ke konsolidaci bipolárního rozdělení moci a tím k oslabení regresivní tendence regulace konfliktu. Vstupem SRN do NATO a následným

¹ Waisová Šárka: Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích, Praha 2005, str. 21,

vznikem Varšavské smlouvy byla Evropa definitivně rozdělena systémem aliancí a protialiancí.²

2. Studená válka, předpoklady a vznik

Konflikt, označovaný termínem studená válka, je složitý a obtížně definovatelný. Je to konflikt zcela unikátní, do něhož ti, kdo zprvu byli válečnými spojenci, byli zatahováni teprve postupně. Na poválečném poli mezinárodní politiky stály proti sobě zpočátku jen dvě supervelmoci, což z hlediska herního a z hlediska historické zkušenosti, bylo něčím relativně novým. Nezkoušenost se projevila určitým počátečním zmatkem. Ani jedna ze supervelmocí neměla jasnou politickou linii, obě se však snažily experimentovat. Každá velmoc natolik kontrolovala a ovládala své spojence, že nepřezneme, řekneme-li, že to byl právě systém hegemonického spojenectví, jenž dal mezinárodní politice její bipolární strukturu. Velmi důležitým rysem systému byla spolupráce supervelmocí při zvládání krizí. Zřejmě stejně důležité bylo zastrahování, dále kontrola zbrojení, předcházení krizím, vyjednávání a hospodářská spolupráce. Dva posledně jmenované nástroje spolu s kontrolou zbrojení přivedly některé analytiky k závěru, že systém studené války byl nahrazen systémem „détente“ (uvolňování mezinárodního napětí) a že toto zmírňování napětí vystřídalo studenou válku.³

Je potřeba jasně vymezit termín studená válka. V souvislosti s bipolárním konfliktem jsou jako synonyma často používány dva pojmy: Zaprvé pojem „konflikt Východ - Západ“ a zadruhé pojem „Studená válka“. Oba termíny však označují odlišné časové období. Zatímco konflikt Východ - Západ je chápán jako celé období bipolární konfrontace mezi SSSR a USA po Druhé světové válce, období „Studené války“ tvoří pouze část konfliktu Východ - Západ. Přesněji řečeno časový úsek od přelomu let 1947 a 1948 do roku 1953.⁴ Historikové se však stále nemohou shodnout na přesném počátku. Velmi záleží na úhlu pohledu. Jedna verze se opírá o Stalinovo „oficiální“ prohlášení ze září 1947, kdy studenou válku označil za sovětskou reakci na Trumanovu doktrínu: „*Studená válka je důsledkem rozdělení světa na dva tábory. Tábor demokracie vedený Sovětským svazem a tábor imperialismu vedený Spojenými státy.*“⁵ Další verze stanovuje počátky ještě dříve, a to na památné vystoupení Winstona Churchilla v severoamerickém Fultonu 5. března 1946 a jeho

² Waisová Šárka: Úvod do studia mezinárodních vztahů, Dobrá Voda 2002, str. 139

³ Bradley John F.: Válka a mír po roce 1945, Praha 1994, str. 15

⁴ Waisová Šárka: Úvod do studia mezinárodních vztahů, Dobrá Voda 2002, str. 129

⁵ Bradley John F.: Válka a mír po roce 1945, Praha 1994, str. 50

metaforu o železné oponě rozdělující Evropu od Štětína po Terst.⁶ Churchill tehdy mimo jiné prohlásil: „*Od Štětína na Baltu až po Terst na Jadranu byla napříč celým kontinentem spuštěna železná opona. Za touto linií leží všechna hlavní města starých států střední a východní Evropy. Varšava, Berlín, Praha, Vídeň, Budapešť, Bělehrad, Bukurešť a Sofie, všechna tato proslulá města i s obyvatelstvem jejich zemí se ocitla v oblasti, kterou musím nazvat sovětskou sférou a všechna jsou vystavena nejen té či oné formě sovětského vlivu, ale i vysoké a v mnoha případech rostoucí míře ovládnutí z Moskvy.*“⁷

Churchill požadoval obnovení anglo-amerického spojení proti sovětskému expanzionismu. Dále vyzýval Spojené státy, aby použily „atomovou diplomacii“ a donutily Sovětský svaz opustit východní Evropu. Americkým veřejným míněním byl však jeho projev přijat velmi chladně. Byl mnohými chápán jako nevhodný výpad proti Sovětskému svazu. Jediné, co přinesl, byla Stalinova rozhořčená odpověď otištěná i v našem Rudém právu. Proto ani tuto událost nelze nakonec jednoznačně považovat za vyhlášení studené války SSSR.

Řada historiků se domnívá, že vhodnějším datem je v souvislosti s Trumanovou doktrínou rok 1947. Po vyhasnutí Monroeovy doktríny na přelomu 19. a 20. století Američané občas úspěšně, občas neúspěšně zkoušeli ve své bezkonceptnosti různé ad hoc akce nebo koncepce typu Společnosti národů či Atlantické charty. Po krizi na začátku roku 1947, kdy Churchill informoval amerického prezidenta Trumana, že dále nemůže finančně podporovat Řeckou kampaň, Truman konečně začal jednat.⁸ Trumanova doktrína řešila především otázku Turecka a Řecka. Řecká vláda totiž požádala Spojené státy o finanční a hospodářskou pomoc. Na Turecko si zase činili nároky Sověti. V závěru je Kongres požádán o finanční podporu těmto dvěma státům, a to ve výši 400 milionů dolarů pro Řecko a 100 milionů dolarů pro Turecko.⁹ Truman si byl vědom, že nárůst totalitních režimů je vyživován bídou, a tudíž že prvním krokem pomoci by měla být pomoc ekonomická. Také proto v návaznosti na Trumanovu doktrínu vzniká o rok později Marshallův plán. Vyzývá k převzetí odpovědnosti za politický vývoj východoevropských států. Ačkoli se tedy z praktické stránky zabývá především Řeckem a Tureckem, mluví i o ostatních státech, které ještě komunismu vzdorují.

12. března tedy Truman v Kongresu vyhlásil připravenost podpořit nekomunistické síly v Řecku a Turecku a zrodila se takzvaná doktrína „zadržování“ komunismu. Truman totiž vyhlásil svoji doktrínu jako „*politiku, již Spojené státy poskytnou podporu svobodným*

⁶ Nálevka Vladimír: *Studená válka*, Praha 2002, str. 15

⁷ Luňák Petr: *Západ. Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce*, Praha 1977, str. 68

⁸ Kissinger Henry: *Umění diplomacie*, New York 1994, str. 467

⁹ Bradley John F.: *Válka a mír po roce 1945*, Praha 1994, str. 53

národům, které se brání pokusům o podrobení ozbrojenými menšinami či vnějšími tlaky“.¹⁰ Pokud lze relativně objektivně označit nějakou událost za počátek studené války, pak je to právě vyhlášení Trumanovy doktríny. Vyhovuje totiž základním požadavkům, které s sebou toto označení nese. Truman navíc jednoznačně definoval nové odhodlání Spojených států nedopustit další rozpínání sovětského totalitarismu, což nebylo ničím jiným, než vyhlášením studené války Sovětskému svazu.

2.1. Poválečné Německo

Základní předpoklad bipolární konfrontace byl splněn již v červenci a srpnu 1945, krátce poté, co skončila válka v Evropě. V září kapitulovalo Japonsko a největší konflikt v dějinách lidstva, alespoň z pohledu počtu zúčastněných států a lidských obětí, utichl. Odhady o počtu mrtvých se velmi liší. Některé prameny hovoří o 38 miliónech, jiné uvádějí 50 miliónů ztracených lidských životů.¹¹ Většina německých, polských a ruských měst byla v ruinách. Hospodářský chaos destabilizoval společnost a vytvářel prostor pro šíření komunistických iluzí o sociálně spravedlivém světě. Této skutečnosti zneužil Stalinův Sovětský svaz pro svou mocenskou politiku.

Podle Jaltské dohody bylo Německo rozděleno na tři okupační zóny, z nichž každou obsadily armády jednoho z vítězných spojenců: Velké Británie, Spojených států, Sovětského svazu a Francie. V duchu Postupimských dohod však bylo Německo pokládáno za hospodářskou a politickou jednotku. Rozdělení do okupačních pásem mělo skončit podpisem mírové smlouvy.

To však bylo v rozporu se Stalinovými záměry. Je nepochybně jasné, že skutečným cílem, který Stalin sledoval, bylo ovládnutí Německa. Západní spojenci, pokud jde o Německo, žádnou dlouhodobou politickou linii neměli. Stalin se domníval, že britská a americká okupace Německa povede k hospodářské nerovnováze nejen v obsazených částech Německa, ale i v jejich vlastních zemích, a že se tedy z Německa stáhnou. V nastalém chaosu se Německá komunistická strana dostane k moci v celém Německu, a proto také Stalin zřejmě prosazoval silné sjednocené Německo, ovšem pod kontrolou Sovětského svazu. Tento cíl formuloval v červenci 1946 ve svém projevu sovětský ministr zahraničí Molotov. Byl však překvapen reakcí, kterou tím vyvolal. 6. září americký ministr zahraničních věcí Byrnes odpověděl, že i Spojené státy si přejí vidět Německo sjednocené, ale německo-polská hranice

¹⁰ Kissinger Henry: Umění diplomacie, New York 1994, str. 468

¹¹ Nálevka Vladimír: Kapitoly z dějin studené války, Praha 1997, str. 19

není ještě definitivní a je třeba vyčkat uzavření mírové smlouvy.¹² Zatím Spojené státy učiní, co budou moci, aby se okupační zóny sjednotily, a jejich vojska zůstanou v Německu tak dlouho, jak bude potřeba. Sovětský svaz odmítl tento americký návrh smlouvy, která měla Německo na příštích 25 let demilitarizovat. Jako reakci na tento projev nesouhlasu přestali Američané sovětům ze svých zón platit reparační.

Všechna tato jednání probíhala v katastrofální hospodářské a následně i lidské situaci. V Německu byl hlad, zejména ve vybombardovaných oblastech. Dodávky potravin z východních částí země nebyly možné. Tato území byla pod sovětskou okupační správou. Němci umírali nejen zimou a hladem, ale i z pocitů naprosté beznaděje. Přetrvával lístkový systém, jehož přiděly zcela nedostačovaly k zabezpečení výživy.

Navzdory vzájemným politickým rozporům všichni spojenci umožnili v říjnu 1946 v Berlíně konání prvních svobodných voleb. Jejich výsledky vedly ke změně Stalinova pohledu na Německo. Ve volbách zvítězili tradičně silní sociální demokraté, získali téměř 49 % hlasů, komunisté získali třetí místo s počtem 20 % hlasů.¹³ Po oznámení výsledků voleb Stalin okamžitě prohlásil, že je nespokojen s „demokratizačním procesem“ v Německu.

Mezitím Velká Británie, která sama stála na prahu vážné poválečné krize, nedokázala zásobovat potravinami svou zónu a trvala na odstranění obchodních bariér mezi západními okupačními pásmy. Američané navrhli Britům spojení jejich okupačních zón v Bizonii. Dohoda obou států byla podepsána 2. prosince 1946 v New Yorku. V platnost měla vstoupit 1. ledna 1947. Jednalo se o více než polovinu území poválečného Německa a 60 % celkového počtu obyvatel, přesněji 39 milionů, kteří živořili na troskách kdysi ekonomicky nejvýznamnějších částí Německa - Porýní, Porúří. Tam v roce 1946 klesly denní přiděly potravin hluboko pod 800 kalorií.¹⁴ Okupační správa s obtížemi zvládala rozsáhlé hladové bouře a demonstrace a v zónách umíraly tisíce lidí hladem. Američané převzali velkou část odpovědnosti a zvýšením dávek potravin se snažili eliminovat prudkou křivku vzestupu sociálního neklidu a celkově stabilizovat Bizonii.¹⁵

Základní překážkou hospodářské obnovy Bizonie byla zcela znehodnocená měna, která podvazovala jakoukoli podnikatelskou aktivitu. Pokusy o zavedení společné emise bankovek selhaly, a tak Spojené státy i Sovětský svaz začaly připravovat provedení separátních měnových reforem.

¹² Bradley John F.: Válka a mír po roce 1945, Praha 1994, str. 48

¹³ Bradley John F.: Válka a mír po roce 1945, Praha 1994, str. 49

¹⁴ Nálevka Vladimír: Studená válka, Praha 2002, str. 34

¹⁵ Nálevka Vladimír: Světová politika ve 20. století, Praha 2000, str. 249

K formálnímu kolapsu mezi válečnými spojenci ve věci Německa došlo na konferenci ministrů zahraničních věcí, konané v Londýně na přelomu listopadu a prosince 1947. Návrhy sovětského ministra Molotova, který je označil jako „konečné“ a jeho arogantní neústupnost vedly k tomu, že britský ministr zahraničí Bevin dal nakonec průchod svému výbušnému temperamentu: „*Natahujete krk příliš daleko a jednoho dne vám ho někdo usekne. Víme o vás víc, než si myslíte. Víme, že nemáte na vedení války, ale chováte se tak, že jednoho dne z toho bude konfrontace...*“.¹⁶ Konference byla odročena *sine die*. Od této chvíle přestali spojenci se SSSR spolupracovat.

Situace v Berlíně se začala vyhrcovat. Od 21. ledna zaznamenali spojenečtí zástupci v berlínské čtyřstranné vojenské správě města změnu chování svých sovětských protějšků. Ti se už nesnažili za každou cenu prosadit své cíle a prováděli místo toho prostřednictvím nekonečných proslovů i jinak různé obstrukce a překážky jednání. Vrchní politický poradce americké vojenské správy Robert Murphy vyslovil podezření, že chtějí „*západní zástupce vydráždit a unavit, aby je vyprovokovali k nerozumným rozhodnutím*“.¹⁷

Na následující konferenci spojenců, již bez účasti SSSR, bylo s konečnou platností rozhodnuto o vytvoření Trizonie. Jednalo o sloučení okupačních zón západních Spojenců. To se stalo skutečností 8. dubna 1948 a následující týden byla Trizonie přijata do Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci. Také další spojenecká opatření směřovala k ustavení samostatného západoněmeckého státu. V těch částech, které měly pod kontrolou západní mocnosti, se plánovaly hospodářské a měnové reformy, aby se nové Německo mohlo podílet na Marshallově plánu.

2.2. Marshallův plán

Reálné nebezpečí převzetí vládní moci komunisty nebylo jen v obsazeném Německu. Většinu západoevropských států ohrožovala vnitřní politická nestabilita. Nejnebezpečnější situace byla kromě již zmíněného Německa ve Francii a Itálii, kde byli komunisté součástí vládních koalic. Spojené státy hleděly do Evropy s velkým znepokojením. Prezident Truman si uvědomoval nutnost americké angažovanosti v Evropě. Na postu ministra zahraničí působil ambiciózní, ale ne příliš schopný James Byrnes. Truman se proto rozhodl pro změnu. Na post šéfa americké diplomacie dosadil v lednu 1947 generála George Marshalla. Marshall nebyl pro Evropany nikým neznámým. V době Druhé světové války působil jako šéf štábu americké

¹⁶ Mastný Vojtěch: *Studená válka a sovětský pocit nejistoty*, Praha 2001, str. 51

¹⁷ Mastný Vojtěch: *Studená válka a sovětský pocit nejistoty*, Praha 2001, str. 52

armády. Dokonce měl původně namísto Eisenhowera velet invazi do západní Evropy. Měl tedy tolik potřebnou autoritu. Primární úkol mu byl jasný.

Marshall upíral svou pozornost k hospodářské situaci zničené Evropy. Do té Evropy, kde byly desítky milionů lidí bez práce a válkou zničená města. Uvědomoval si, že politická stabilita jde ruku v ruce s prosperujícím hospodářstvím. Nebylo možné ani únosné do nekonečna posílat do Evropy peníze, aniž by existovala nějaká širší koncepce. Částka zaslaná Řecku a Turecku v rámci Trumanovy doktríny byla poskytnuta pouze v rámci akutní potřeby. Pokud by se však situace nelepšila, hrozilo nebezpečí šíření komunismu do západní Evropy.

Zvolení generála Marshalla mělo i další význam. Jeho renomé mu umožnilo významným způsobem ovlivňovat Kongres. Než toho však mohl využít, musel nejprve připravit plán pomoci válkou zničené Evropě.

Iluze o možnosti dohody se Sovětským svazem ztratil Marshall definitivně po schůzce zástupců čtyř velmocí v Moskvě v březnu 1947. Marshall se zde osobně setkal se Stalinem. Toto setkání ho utvrdilo v přesvědčení o nutnosti angažovanosti Spojených států ve prospěch pomoci Evropě. Po svém návratu pak započal Marshall svou ofenzívu vůči americkým zákonodárcům. V jednom ze svých projevů na Harvardské univerzitě mimo jiné zdůraznil, *“Pokud by vysílená Evropa byla ponechána svému osudu, hrozí nebezpečí, že by se mohl zhroutit moderní systém založený na dělbě práce a výměně zboží”*. Bylo třeba začít urychleně připravovat konkrétní plán pomoci. Obnovená stabilita měla být hrází proti hladu, bídě, zoufalství a sociálnímu chaosu.¹⁸

Protože Marshall vyžadoval, aby iniciativa vyšla z Evropy, uskutečnila se schůzka evropských zástupců na tzv. 2. konferenci v Paříži. Zde se setkala 17 států včetně Německa. To však jednalo v sestavě zástupců jednotlivých okupačních zón. Každý stát měl sám vypočítat výdaje, které bude od Spojených států vyžadovat. Je pochopitelné, že každý stát své skutečné potřeby nakonec nadsadil. Ve víru složitých jednání byla stanovena částka 29 miliard dolarů. Později byla tato suma snížena na 13 miliard dolarů.¹⁹

Kongres schválil 2. dubna 1948 Zákon o zahraniční pomoci. Plán hospodářské obnovy Evropy, obecně známý jako Marshallův plán, dostal zelenou. Prvních pět miliard bylo uvolněno již počátkem dubna. Nově vzniklá organizace – Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci, byla pověřena realizací Marshallova plánu. Americký dohled nad dodržováním plánu měl Úřad pro hospodářskou spolupráci.²⁰

¹⁸ Nálevka Vladimír: Kapitoly z dějin studené války, Praha 1997, str. 38

¹⁹ Nálevka Vladimír: Kapitoly z dějin studené války, Praha 1997, str. 40

²⁰ Durman Karel: Popely ještě žhavé, Praha 2004, str. 184

2.3. Na pokraji války - blokáda Berlína

O výsledcích pařížských jednání sice Moskva nebyla oficiálně informována, nicméně Stalin s nimi byl dobře obeznámen díky zprávám své rozvědky. Začal stupňovat tlak na Berlín a počátkem března povolal k sobě do Kremlu náčelníka sovětské vojenské administrativy v Německu maršála Sokolovského. Výsledek jednání zněl: omezit pozemní spojení mezi spojeneckými okupačními zónami a sektory západního Berlína. Návrh původně obsahoval i blokádu vzdušných tras, ale tato možnost se, vzhledem k převaze spojeneckého letectva, jevila jako příliš riskantní.

Po svém návratu začal maršál Sokolovskij jednat. Na konci března Rusové částečně omezili přístup západních spojenců k Berlínu. Jejich pozice byla o to jednodušší, že se západními okupačními zónami měl Berlín spojení pouze dlouhými železničními a silničními spoji. Ty byli pod sovětskou kontrolou a režim na nich nebyl nijak jasně smluvně kodifikován. Přesněji, západní spojenci neměli smluvně zajištěno, že je mohou používat.²¹ Stalin zamýšlel využít tlaku na přístupových komunikacích k Berlínu k obnovení jednání o německém problému, přičemž věřil v účinek politiky z pozice síly. Pokud by však západní mocnosti neustoupily od svého záměru konstituovat separátní západoněmecký stát, Stalin byl připraven integrovat celou někdejší německou metropoli se sovětskou okupační zónou. Když Stalin v podvečer 26. března diskutoval se členy SED, tak na Pieckovu poznámku, že by bylo dobré dosáhnout odchodu západních spojenců z Berlína reagoval slovy: „*Zkusíme to společně, třeba se nám podaří je vykopnout*“.²²

Sověti se snažili už od začátku roku pod nejrůznějšími záminkami (technické obtíže, opravy) ale i stavěním protitankových překážek na přístupech k městu brzdit spojencům jejich komunikační trasy do Berlína. Nyní to dosáhlo již takové intenzity, že generál Clay a jeho poradce Murphy navrhli vládě krajní řešení–vyslat do Berlína ozbrojený konvoj, který by rozbil protitankové překážky. Americká vláda tuto iniciativu rázně odmítla. 31. března 1948 napsal generál Clay, generálu Bradleymu do Washingtonu: „*Sověti nás chtějí vytlačit z Berlína!*“²³

V polovině května rozhodla sovětská vláda o provedení měnové reformy ve své okupační zóně. Ta měla být odpovědí na obdobný krok spojenců, přičemž Sověty připravené

²¹ Litera Bohuslav: Studená válka, Praha 1993, str. 34

²² Durman Karel: Popely ještě žhavé, Praha 2004, str. 285

²³ Bradley John F.: Válka a mír po roce 1945, Praha 1994, str. 50

oběživo mělo platit i v západních sektorech Berlína. Město by tak bylo vtaženo jako celek do sovětské hospodářské sféry.

Na diplomatickém poli reagoval Sovětský svaz na Londýnské rozhovory svoláním konference ve Varšavě v červnu 1948. Té se však zúčastnili pouze představitelé „východního bloku“ tj. Polsko, Rumunsko, Maďarsko, Jugoslávie, Albánie, Československo a Bulharsko. Sovětské návrhy se však až na drobné změny rovnaly těm původním, předloženým v Londýně. Západní spojenci však už uváděli své návrhy z Londýna v život a schůzku ve Varšavě ignorovali.

Dne 17. června Sokolovskij opustil čtyřmocenský kontrolní orgán města. Když bylo následujícího dne veliteli Trizonie ohlášeno provedení měnové reformy ve spojeneckých okupačních pásmech ke dni 20. června, spojenci ujistili Sověty, že Berlín není do reformy zahrnut. Sovětská strana odpověděla požadavkem, aby jediným platidlem v západních zónách města byla nová východoněmecká marka, protože celý Berlín „*patří do sovětské zóny a je její ekonomickou součástí*“.²⁴ Na tento popud západní strany rozhodnutí změnily. To Kremlu stačilo. 24. června byla přerušena doprava na poslední dosud fungující železniční tepně (Helmstedt – Berlín). 30. června následovala doprava po vodě. Mezitím byli zastaveny dodávky elektřiny ze zóny do Západního Berlína.

Když se Stalin rozhodl pro blokádu Berlína, nepočítal s vojenskou konfrontací. Po zničující válce s Německem nebyl Sovětský svaz schopen dalšího ozbrojeného střetu. Byl však silně znepokojen myšlenkou relativně prosperujícího Západního Berlína, západní tvrze v centru východního Německa. Tato představa byla pro Stalina a později pro další sovětské předáky nesnesitelná. Navíc, pokud by spojenci Berlín opustili a ponechali svému osudu, bylo by to silným varováním pro celé západní Německo, aby se na ně příliš nevážalo.

Ve Washingtonu se debatovalo nad řešením krize 48 hodin. Někteří evropští představitelé se zalekli a navrhovali vzdát se Berlína. Truman však reagoval rozhodně a chladně. Na otázku spolupracovníků, co dál, dal 24. června jasnou odpověď: „*Zůstaneme v Berlíně. Tečka.*“²⁵

Ted' však spojenci stáli před otázkou, jak zabezpečit pro Západní Berlín denní dávku 4 000 tun potravin, léků a surovin nutných pro přežití města.²⁶

²⁴ Durman Karel: Popely ještě žhavé, Praha 2004, str. 286

²⁵ Durman Karel: Popely ještě žhavé, Praha 2004, str. 286

²⁶ Nálevka Vladimír: Kapitoly z dějin studené války, Praha 1997, str. 74

Původní návrh gen. Claye na vyslání ozbrojeného konvoje, který by blokádu prorazil silou, jak již bylo zmíněno, Truman odmítnul. Nehodlal riskovat konflikt, který mohl snadno přerůst v celosvětovou válku.

Druhá varianta, kterou Spojené státy musely v souvislosti s Berlínem při vyhocení krize zvažovat, byla varianta jaderná. Tato možnost se však jevila ještě méně přijatelná než eventualita přímé vojenské akce.

Generál Clay po pěti dnech objevil řešení, jak na sovětský manévr správně odpovědět. Dotázal se generála letectva C. Le Maye, zda by nemohl prolomit blokádu ze vzduchu. 25. června 1948 dal Clay povel ke zřízení leteckého mostu. Druhého dne začala v Berlíně na letišti Tempelhof v americkém sektoru v rámci operace Vittles přistávat první americká letadla s lidmi a materiálem. Přestože americká administrativa i nadále zvažovala další dvě varianty, přiklonila se nakonec ke třetí. Následujícího dne se prezident Truman obrátil na Claye s dotazem, zda by se improvizovaný vzdušný most mohl změnit v pravidelný. Clay odpověděl, že ano. 29. června přišli Britové s nabídkou, aby se do vzdušného mostu zapojilo také 750 letadel RAF.²⁷ Tím se tato varianta stala ještě přijatelnější. Clay sdělil 27. června generálu Bradleymu, že *“Sověti se nepochybně našeho letectva obávají”* a že mu mají být poslána bojová letadla.²⁸ Zároveň dostal generál Clay rozkaz hledat politická řešení.

Stalin totiž neučinil blokádu tak neproniknutelnou, jak ji udělat mohl. Nakonec se proti původnímu návrhu rozhodl, že nebude bránit Západu v leteckém přístupu do Berlína. Domníval se, že toto opomenutí by nemuselo mít nevyhnutelně zásadní význam, protože se mu zdálo nanejvýše nepravděpodobné, že by přežití obležených částí města mohl zajistit pouze letecký most, spojenci plně započatý 26. června. Letecké koridory zůstaly otevřené také proto, že se Sovětský svaz snažil vyhnout otevřené srážce ve vzduchu, kterou by nutně inicioval, kdyby chtěl k zabezpečení úplné blokády použít své stíhače. V této domněnce se Clay nemýlil.

Truman však pokračoval. 28. června nechal vyslat do Británie šedesát bombardérů schopných nést atomové pumy. Pro jejich nesení však nebyly bombardéry upraveny. Tento hodně propagovaný tah vstoupil do historie jako jediný úmyslný pokus Američanů o využití atomového monopolu k zastrašení Sovětského svazu před případnou vojenskou akcí.²⁹

²⁷ Bradley John F.: *Válka a mír po roce 1945*, Praha 1994, str. 51

²⁸ Bradley John F.: *Válka a mír po roce 1945*, Praha 1994, str. 51

²⁹ Mastný Vojtěch: *Studená válka a sovětský pocit nejistoty*, Praha 2001, str. 60

Mezitím most spolehlivě fungoval a pro historii se zachoval obraz letiště Tempelhof, přijímajícího každé čtyři minuty jedno letadlo.³⁰ Berličané se pustili do stavby dalších přistávacích ploch. I Britové nakonec výrazně pomohli. Ze začátku mohli nasadit sice jenom stovku letadel, ale jejich zóna ležela blíže a mohli se vracet až třikrát denně. Jejich operace nazvaná Plain Fare začala o dva dny později, po otevření vzdušného mostu a Britové při ní využívali nejen své letiště Gatow ale také přilehlé jezero, kde přistávaly britské létající čluny Sunderland. O další tři měsíce později bylo uvedeno do provozu letiště Tegel ve francouzském sektoru. Letadla přistávala v minutových intervalech. Generál Clay mohl v říjnu, po nasazení těžkých dopravních letounů C-54, prohlásit: „Zásobování města na zimu je zajištěno a letecký most může pokračovat až do skončení blokády“. S nasazením obřích letadel C-54 se denní přísun z pouhých 2 000 tun v průměru vyšplhal až na 5 600 tun.³¹

Ke zlomení vůle Západu „uhájit“ Berlín nepomohly ani akce komunistických gangů, vysílaných do západních sektorů města Ulbrichtem a jeho ruským poradcem Ťulpanovem³². Naopak na Západě po prvních projevech paniky rostl hněv proti komunistům i mezi nekomunistickou levicí.

Stalin od své spekulace se neodhodlaností Západu a vyhladověním jeho výspy pomalu ustupoval. V prosinci 1948 nařídil Ulbrichtovi, aby přestal s provokacemi a v lednu 1949 nabídl v interview s americkým publicistou Smithem ukončení blokády a schůzku s Trumanem. Dalším gestem bylo odvolání Molotova a jeho nahrazení ve funkci ministra zahraničí Vyšinským. Bitva o Berlín, potažmo o Německo pomalu končila. Soupeřící strany se dohodly na termínu schůzky o ukončení blokády. Moskva chtěla ukončení sjednat na 23. května, spojenci však termín tlačili na 12. května.

Datum ukončení blokády bylo nakonec sjednáno na 5. května 1949. 12. května dorazil do Berlína první britský konvoj a naplno se rozzářilo berlínské osvětlení. Blokáda Berlína trvala 318 dní a spojenecké vzdušné síly uskutečnily za tu dobu 277 804 letů a dopravily 2 326 000 tun zásob. Při leteckých haváriích této největší humanitární akce v dějinách zahynulo 31 amerických a 39 britských pilotů.³³

Vzpomínku na oběti této největší letecké operace v dějinách připomíná pomník před letištěm Tempelhof. Další vzpomínkou je americký dopravní letoun dakota, jeden z takzvaných „rozinkových bombardérů“, který dlouhou dobu stál na letišti Tempelhof. Dnes je zavěšen ve vzduchu na budově berlínského technického muzea. Jeho přezdívka na „rozinkový

³⁰ Durman Karel: Popely ještě žhavé, Praha 2004, str. 287

³¹ Durman Karel: Popely ještě žhavé, Praha 2004, str. 287

³² Durman Karel: Popely ještě žhavé, Praha 2004, str. 287

³³ Nálevka Vladimír: Světová politika ve 20. století, Praha 2000, str.249

bombardér“ (*Rosinenbomber*) vznikla poté, co kapitán Gail Halvorsen, jeden z pilotů U.S. Air Force v dobré náladě před přistáním vyhodil z okna na improvizovaném padáčku pár balíčků se sladkostmi pro děti. To se brzy proslechlo, později to dělala většina pilotů a nakonec se sbírání balíčků stalo oblíbeným dětským sportem.

2.4. Obranné pakty Evropy

Konec blokády znamenal obrovské morální vítězství Západu. Stalin byl opět nucen ustoupit. Po neúspěchu v Iránu, který se pokusil dostat pod svou kontrolu a na nátlak Rady bezpečnosti OSN byl nucen ho opustit, bylo zrušení blokády další velkou prohrou sovětského diktátora. Úspěch Západu demonstroval naplnění Trumanovy doktríny a potvrdil úsilí USA o zastavení sovětského expansionismu. Byla důkazem prosazování nové politiky tak, jak ji nastínil G. Kennan a uplatňoval prezident Truman. Tento styl politiky známe pod názvem „zadržování“. Tato politika přinesla v roce 1949 úspěch. Jak však historie ukázala nikoli naposledy.

Berlínská blokáda přinesla Sovětskému svazu velmi kontraproduktivní důsledky. Ve Spojených státech a v ostatních západních zemích vyvolala mimořádné znepokojení, pokud se týkalo Stalinových záměrů a obrátila pozornost k nutnosti zajistit obranu západní Evropy proti sovětskému útoku. Velká Británie a Spojené státy plánovaly sice pro případ války bombardování sovětských měst konvenčními i jadernými bombami, to by však nezabránilo sovětské armádě, aby silnými pozemními vojsky neprorazila slabou spojeneckou armádu a neokupovala západní Evropu. Ostatně pro tento případ byly připraveny plány na evakuaci britských a amerických vojsk ze západní Evropy. Berlínská krize jen zdůraznila potřebu zajistit odpovídající obranu Evropy.

Tento problém se vlastně pokusila řešit již tzv. smlouva z Dunkerque.³⁴ Jejím iniciátorem byla Paříž. Smlouva byla podepsána 4. března 1947 mezi Francií a Velkou Británií a týkala se otázek vojenské a hospodářské pomoci. Vzhledem k době jejího uzavření před berlínskou krizí je pochopitelné, že byla uzavřena proti případné německé agresi. Dunkerqueskou smlouvou se obě vlády zavázaly k všestranné spolupráci a ke společné akci proti jakékoliv agresi, přičemž její litera byla stále ještě zahrocena proti možné obnově „německé útočné politiky“. Dohoda sama o sobě byla však „mrtvě narozeným dítětem“ a

³⁴ Nálevka Vladimír: Světová politika ve 20. století, Praha 2000, str. 254

většího významu nabyla až po uzavření Bruselské smlouvy v březnu 1948, a zejména po vzniku Severoatlantické aliance o rok později.³⁵

Vědomí vojenskopolitické slabosti západní Evropy vůči sovětské hrozbě podnítilo britského ministra zahraničí Bevina v lednu 1948 k formulaci zásadního návrhu na vytvoření obranného svazku. Aktuálnost této iniciativy potvrdil sled událostí v prvních měsících nového roku. V lednu Moskva znásobila tlak vůči Dánsku, v únoru proběhl mocenský zvrát v Československu a svazky Rudé armády umístěné v Rakousku a v Maďarsku byly připraveny podpořit Gottwaldův puč. V téže době se do centra sovětského zájmu dostala i Skandinávie, především Finsko. Stalinův návrh smlouvy o „přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci“ z konce února 1948 byl v Helsinkách klasifikován jako první krok k úplnému začlenění Finska do sovětské zájmové sféry. Bevin v této souvislosti zaslal Trumanovi 10. března telegram, v němž ho upozornil i na možnost bezprostředního ohrožení Norska, a tedy strategicky významného Atlantiku.

V průběhu urychleně svolané konference zástupců Belgie, Francie, Velké Británie, Nizozemska a Lucemburska byla 17. března 1948 podepsána v Bruselu Smlouva o hospodářské, sociální a kulturní spolupráci a kolektivní sebeobraně, v jejímž textu bylo jasně deklarováno, že pokud se kterákoliv signatářská země stane cílem ozbrojené agrese, poskytnou jí ostatní účastnické státy veškerou vojenskou pomoc. Touto Bruselskou smlouvou byla ustavena Západní unie. Vrchním velitelem společných sil byl jmenován britský polní maršál sir Bernard Law Montgomery.³⁶

Po blokadě Berlína vzrostly obavy o budoucnost Evropy. Všem účastnickým státům Západní unie bylo jasné, že bez materiální podpory Spojených států by relativně slabé západoevropské země nemohly vytvořit dostatečně silnou obranu proti sovětskému útoku.

Trumanova administrativa sice plánovala kroky k posílení obrany západní Evropy, avšak ve Spojených státech byl proti tomu silný odpor. Berlínská blokáda vše rapidně změnila. Dříve skeptičtí členové Kongresu souhlasili s tím, že Sovětský svaz je hlavní hrozbou míru. V přímém důsledku toho oslabily v Kongresu pozice izolacionistů a vzrostla podpora pro americké angažování se v západní Evropě. Díky silné podpoře napříč politickým spektrem schválil senát amerického Kongresu 11. června 1948 rezoluci č. 239 iniciovanou senátorem Arturem Vandenbergem, která dávala vládě právo uzavírat spojenecké svazky s neamerickými státy.³⁷

³⁵ Nálevka Vladimír: Studená válka, Praha 2002, str. 38

³⁶ Nálevka Vladimír: Studená válka, Praha 2002, str. 39

³⁷ Nálevka Vladimír: Světová politika ve 20. století, Praha 2000, str. 255

Rozhovory o evropském obranném společenství vyvrcholily v dubnu 1949 založením Severoatlantické obranné aliance (North Atlantic Treaty Organization/ NATO). Ta sdružovala státy Bruselského paktu, USA, Dánsko, Portugalsko, Norsko, Itálii, Irsko a Kanadu. V roce 1952 k alianci přistoupily ještě Řecko a Turecko.³⁸

Ratifikační proces v Kongresu Spojených států ale zdaleka nebyl tak jednoduchou záležitostí. Ke schválení bylo zapotřebí získat dvoutřetinovou většinu a mnoho senátorů váhalo, zda je k zaručení americké bezpečnosti zapotřebí tak dalekosáhlých závazků jakým byl severoatlantický pakt. Senátní opozice poukazovala na to, že Trumanův program dát novým spojencům 1400 miliónů dolarů je v rozporu se zásadou úspornosti, a také na to, že právo vyhlásit válku tímto přechází z Kongresu na prezidenta, čímž se porušuje americká tradice.³⁹ Acheson řadu odpůrců přesvědčil slibem, že smlouva nebude vyžadovat vyslání dalších amerických jednotek do Evropy, což se mu později za války v Koreji vymstilo, a zdůrazněním, že smlouva je založena na vzájemné pomoci s tím, že americká finanční pomoc je určena na výstavbu evropských armád a vojenského průmyslu a tyto země díky tomu nebudou v budoucnosti natolik závislé na Spojených státech.

Kongres zapojení Spojených států do NATO nakonec ratifikoval, a to v červenci 1949. Většina senátorů však dál dávala najevo své výhrady proti přílišné angažovanosti v Evropě. Zastávali názor, že NATO má sloužit především k psychologickému posílení západní Evropy. Proto také byla první strategie plánovaná jako relativně nenákladná. Byla to známá strategie „štitu a meče“. Evropa měla zajistit štít pozemních armád, který zastaví sovětský útok. Spojené státy vytvoří meč za pomoci svých jaderných zbraní a strategického letectva. Stejně jako v případě Marshallova plánu Spojené státy očekávaly, že evropské země převezmou při zajištění vlastní obrany rozhodující podíl.⁴⁰

2.5. Nukleární monopol

Americkou strategickou výhodou studené války byla jaderná zbraň. Zkoušky v Nevadské poušti i údery na Hirošimu a Nagasaki ukázaly děsivé účinky těchto zbraní. To, že tyto zbraně vlastnila armáda Spojených států, částečně vyvažovalo drtivou převahu Rudé armády v konvenčních zbraních. Tyto zbraně nevlastnila žádná jiná země a jak později ukázala Trumanovu politika, ani neměla vlastnit. Dokonce ani Velká Británie, která první přišla s řetězovou reakcí.

³⁸ Litera Bohuslav: Studená válka, Praha 1993, str. 36

³⁹ Durman Karel: Popely ještě žhavé, Praha 2004, str. 288

⁴⁰ Litera Bohuslav: Studená válka, Praha 1993, str. 36

Co se týká amerického jaderného monopolu, šly Spojené státy tak daleko, že 1. srpna podepsal prezident Truman zákon o atomové energii, který se nazýval rovněž McMahonův, podle senátora McMahona, jenž jej v Kongresu navrhl. Spojené státy si podle něj měly zachovat jaderný monopol na nukleární informace vůči všem ostatním zemím, tedy i ve vztahu k Velké Británii. Až do konce 50. let se britská zahraniční politika snažila zvrátit americký nukleární unilateralismus, avšak marně.

Vývoj dalších událostí si však záhy vynutil změnu této limitované defenzivní strategie. Koncem září 1949 zjistili američtí vědci v atmosféře stopy po radioaktivním materiálu, které byly odlišné od stop po amerických bombách. 25. září v kazašské stepi vybuchla první sovětská jaderná bomba.⁴¹ Na tomto úspěchu se významně podílela sovětská špionážní síť, která se zmocnila mnoha technologických tajemství Spojených států. Pro Ameriku to byl šok, jelikož ztráta jaderného monopolu přišla o řadu let dřív, než analytici předpokládali. Na druhou stranu však ztráta tohoto monopolu a obavy z možných následků odvetného úderu minimalizovaly riziko nukleárního konfliktu.

Velká Británie a později i Francie však byly při vývoji jaderných zbraní odkázány sami na sebe. Když v lednu 1947 ministři Attlee a Bevin rozhodli o výrobě vlastní jaderné zbraně, byli vedeni nejen úsilím o zajištění vlastní bezpečnosti, ale také snahou o rovný status se Spojenými státy. Podle Attleho: „*Jedině s atomovou bombou může Británie udržet svou pozici vůči Američanům*“. Od tohoto rozhodnutí vedla cesta k první zkoušce britské jaderné zbraně v únoru 1952.⁴²

Superzbraň, nebo-li zbraň využívající jaderné fúze a nikoliv štěpení, dokončili Američané v říjnu 1952. Jak Kennan, tak i Oppenheimer byli zpočátku proti vývoji tak ničivé zbraně. Nicméně hrozilo riziko, že Sovětský svaz dokončí termonukleární zbraň jako první. První test americké vodíkové bomby 1. listopadu 1952 vymazal z mapy jeden tichomořský ostrov. Závod ve vývoji termonukleárních zbraní byl tentokrát mnohem těsnější než ten atomový. Ruská zkouška ve východoasijské stepi následovala 12. srpna 1953. Svědkové šokovaně potvrdili původní tušení konstruktérů, že pro zbraň s tak gigantickým účinkem neexistuje možnost racionálního využití.⁴³

⁴¹ Nálevka Vladimír: Světová politika ve 20. století, Praha 2000, str. 257

⁴² Luňák Petr: Západ. Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce, Praha 1977, str. 60

⁴³ Geddis John Lewis: Studená válka, Praha 2006, str. 65

2.6. Vojenská politika USA

Z vývoje situace v západní Evropě v letech 1945 - 1948 lze jasně vidět rozpory v politice obou bipolárních svazků. Jak již bylo zmiňováno, Amerika tváří v tvář Stalinovým provokacím nejistě tápala a pouze Churchill bil na poplach, bohužel zatím narážel na odpor jak doma, tak i v zahraničí. Proroci zřídka kdy docházejí sluchu ve vlastní zemi. Jejich zkušenosti a představitivost přesahují meze současníků. Ve třicátých letech vyzýval Churchill k vyzbrojení Velké Británie, jeho odpůrci prosazovali vyjednávání. Nyní prosazoval diplomatickou konfrontaci, jeho současníci podleli iluzi vlastní slabosti, kterou si sami vytvořili, a měli větší zájem o zvyšování vlastní síly.⁴⁴ Churchill měl téměř jistě pravdu. Pro politickou dohodu by byla bývala nejvhodnější doba těsně po válce. Byl by tehdy Stalin učinil nějaké smysluplnější ústupky? Jenže před berlínskou krizí ještě Truman nebyl ochoten přijmout Churchillovo tvrzení, že se Stalinem je třeba jednat na základě odměn a trestů a jediné co sovětský svaz uznává, je pozice síly, a že nic nerespektuje méně než vojenskou slabost⁴⁵

Jakoby na potvrzení těchto slov se Stalin choval velmi provokativně. Stejně jako k Hitlerovi v roce 1940. Sovětský svaz, oslabený desítkami miliónů obětí a zničením třetiny svého území, stál v roce 1945 tváří v tvář nezničené Americe, která disponovala atomovým monopolem. V roce 1940 byl konfrontován Německem, které ovládalo zbytek evropského kontinentu. Ani v jednom případě Stalin nenabídl svým oponentům žádné ústupky. V obou případech však špatně odhadl své protivníky. Molotovova návštěva v Berlíně v roce 1940 posílila Hitlerovo rozhodnutí k vpádu do Ruska. V roce 1945 tentýž ministr změnil dobrou vůli Ameriky v konfrontaci studené války.

Američané při budování své zahraniční politiky učinili chybu, když neuvážili možnost, že by se komunisté v jistém okamžiku mohli pokusit o výpad a zvolit si za cíl oblast, v níž se budou Spojené státy potýkat s maximálními politickými či strategickými obtížemi. Američtí vůdcové totiž do té doby definovali jen dvě pravděpodobné příčiny války: překvapivý sovětský útok na Spojené státy a invazi Rudé armády do západní Evropy.⁴⁶

Vzhledem ke snižujícímu se početnímu stavu americké armády v letech 1945-1947 pak nepřekvapí prohlášení velitele amerických sil v Pacifiku generála Douglase MacArthura. Ten v jednom interview pro New York Times nepokrytě zařadil Koreu do oblasti, která leží mimo americké bezpečnostní pásmo. “... *naše obranná linie probíhá řetězcem ostrovů podél*

⁴⁴ Kissinger Henry: Umění diplomacie, New York 1994, str. 456

⁴⁵ Nálevka Vladimír: Studená válka, Praha 2002, str. 15

⁴⁶ Kissinger Henry: Umění diplomacie, New York 1994, str. 456

*pobřeží Asie. Začíná na Filipínách a pokračuje přes souostroví Rjúkjú, včetně jeho hlavního opěrného bodu Okinawy. Pak se vzdaluje od pevniny a přes Japonsko a Aleutské ostrovy dosahuje až k Aljašce.*⁴⁷

Dvanáctého ledna 1950 zašel ministr zahraničí Dean Acheson v projevu v Národním tiskovém klubu ještě dál. Nejen, že vykázal Koreu mimo americké obranné pásmo, výslovně se zřekl jakéhokoliv úmyslu zaručit se za území ležící na asijské pevnině: *„Pokud jde o vojenskou bezpečnost jiných oblastí v Pacifiku, musí být jasné, že těmto oblastem nemůže nikdo zaručit bezpečí před vojenským útokem. Ale zároveň musí být jasné, že taková záruka by stěží byla rozumná a nezbytná, že by stěží měla praktický smysl.*“⁴⁸ Mluvčí Demokratické strany Connaly v návaznosti na tento projev uvedl, že *„...komunisté asi stejně brzo Koreu ovládnou, ať se nám to líbí nebo ne.*“⁴⁹

Po těchto projevech bylo sovětským analytikům jasné, že Amerika se nehodlá angažovat v jakémkoliv případném konfliktu na asijské pevnině. To pravděpodobně vnučko Stalinovi, jinak ve věcech Dálného východu velmi opatrnému počtáři, dát Kim Ir-senovi volné ruce, aby pro něj vydobyl velké prestižní i geostrategické vítězství.

Amerika se prostě chovala tak, že politici činitelé v Moskvě a Pchjongjangu neočekávali silnější reakci na překročení 38. rovnoběžky severokorejskými jednotkami než diplomatický protest. Komunisté vzali doslova prohlášení amerických činitelů, že Korea leží mimo obranné pásmo Ameriky. Předpokládali, že Amerika nebude klást odpor komunistickému převzetí poloviny Koreje zvláště poté, co se smířila s komunistickým převzetím v Číně, která představovala nesrovnatelně důležitější kořist. Zjevně nepochopili, že opakované americké deklarace, podle nichž je odpor proti komunistické agresi morální povinností, jsou v očích amerických politiků daleko závažnější než strategická analýza.⁵⁰

Nejvýstižněji to vyjádřil Eisenhower svojí teorií domina, jejíž podstatou je strach z neovladatelného pohybu ve vývoji společnosti a v mezinárodních vztazích a nutnost zastavit jej. *„Jakmile se zřítí jedna kostička domina, ostatní ji rychle následují a jediná možnost jak zabránit zhroucení celé stavby je, co nejrychleji přerušit spojení ve směru očekávaného pohybu.*“ V duchu této teorie se pak jasně odrážela další politika USA v Asii, potažmo pozdější pomoc Francouzům v Indočíně a celé následné převzetí Vietnamské války.

⁴⁷ Kissinger Henry: Umění diplomacie, New York 1994, str. 492

⁴⁸ Kissinger Henry: Umění diplomacie, New York 1994, str. 492

⁴⁹ Durman Karel: Popely ještě žhavé, Praha 2004, str. 185

⁵⁰ Umění diplomacie, New York 1994, str. 491

3. Poválečná politická situace v jihovýchodní Asii

Poté, co bylo Japonsko v srpnu 1945 poraženo, došlo v důsledku dohody uzavřené na Jaltě mezi prezidentem Roosveltem a Stalinem ke značné expanzi Rusů v Asii. Rudá armáda okupovala Mandžusko, strategicky důležité přístavy Portnoj a Port Arthur, japonskou polovinu Sachalinu a Kurilské ostrovy. Rusové se zastavili teprve v září 1945, kdy v Koreji stanuli na 38. rovnoběžce. Celá tato nezasloužená a zbytečná expanze byla důsledkem politické dohody z února 1945, v srpnu 1945 však skončila, když americký velitel v Tichomoří generál McArthur odmítl vyčlenit sovětům okupační zónu v Japonsku. Japonsko bylo nedílnou součástí americké sféry vlivu a nemohlo se stát příčinou studené války. Čína a Korea se naopak rychle staly oblastmi, na které si činily nárok obě strany, a tak předmětem sporů studené války.⁵²

A skutečně se také Čína stala „druhou bojovou linií studené války“ a to 1. října 1949, kdy čínský komunistický vůdce Mao Ce-tung vyhlásil ustavení Čínské lidové republiky. Oslavy na pekingském náměstí Tchien-an-men stvrzovaly definitivní konec občanské války mezi čínskými nacionalisty a čínskými komunisty, která trvala téměř celé čtvrtstoletí. Maův triumf překvapil Trumana i Stalina. Oba se domnívali, že nacionalisté vedeni Čankajškem budou v Číně po 2. světové válce nadále vládnout. Ani jeden z nich nepředpokládal, že za pouhé čtyři roky po japonské kapitulaci budou nacionalisté prchat na ostrov Taiwan a komunisté se ujmou vlády nad nejlidnatější zemí světa.⁵³

3.1. Bezprostřední dopad čínského konfliktu na politickou situaci v Asii

Okamžitě poté, co Spojené státy ukončily konfrontaci v Evropě o Berlín, zapůsobil pád Číny do rukou komunistů jako bomba. Prakticky ve stejnou dobu vyšlo najevo sovětské odzkoušení atomové zbraně. Spojené státy zachvátilo přesvědčení, že nyní, kdoví jak, je na řadě druhé kolo poválečné komunistické expanze. Stejně jako se Američané v Evropě nedokázali poučit z Jugoslávie, která nezakrytě prolomila sovětskou hegemonii, nedokázali se v Asii poučit z Číny. Přestože prezidentu Trumanovi nečinilo sebemenší potíže získat od Kongresu další finanční injekce do vojenského rozpočtu, Američanům nedošlo, že má-li být zastavena expanze sovětských komunistů v Asii, je třeba jednat s místními komunisty. Prezident Truman byl schopen uvažovat jen o jediné reakci a rozkázal, aby se započalo s vývojem superzbraně, vodíkové bomby. Na potencionální hrozbu Spojené státy znovu přehnaně reagovaly, místo aby řešily problém v té podobě, v jaké před nimi vyvstával, nebo

⁵² Bradley John F.: Válka a mír po roce 1945, Praha 1994, str. 77

⁵³ Geddis John Lewis: Studená válka, Praha 2006, str. 44

aby jednoduše sledovaly politiku zadržování, v jejímž duchu stejně jako v případě Jugoslávie, měly akceptovat náznaky nabídek z čínské strany. Maovi bylo místo toho dovoleno „přiklánět se k Sovětskému Rusku“ a linie zadržování byla aplikována na Asii, aby byla zastavena „komunistická expanze“ tam.⁵⁴

Sovětská reakce na vznik komunistické Číny byla dvojaká. Ač ji veřejně samozřejmě oslavoval, měl Stalin po zkušenostech s odbojnou Jugoslávií dobré důvody se obávat vzniku relativně nezávislého komunistického státu v Číně, který by mohl ohrozit jeho absolutní ideologickou a mocenskou kontrolu v komunistickém světě. Z tohoto hlediska by pro Stalina byl v Číně vhodnější slabý nacionalistický Čankajškův režim, který ostatně Stalin v létě 1945 oficiálně uznal za jedinou vládu a s ním udržoval oficiální styky téměř až do jejího pádu, než silnější komunistický režim. V krátkodobém ohledu však Mao Ce-tungův režim byl na Moskvě závislý vojensky, materiálně i politicky. V této fázi byl pro Moskvu jako spojenec cenný. Projevilo se to mimo jiné úlohou Čínské lidové republiky v Korejské válce, válce v Indočíně a na mezinárodním poli. Předpokladem byl ovšem soulad obou zemí, které v únoru 1950 uzavřely smlouvu o přátelství a dohody o sovětské finanční a hospodářské pomoci Čínské lidové republice.⁵⁵

3.2. Osвобоzení Koreje, rozdělení poloostrova

Před koncem druhé světové války toho Američané o Koreji moc nevěděli. Spojenci se na Káhirske konferenci v roce 1943 dohodli, že Korea by měla být osvobozena od japonské okupace. V Postupimi v roce 1945 prohlásili Koreu za demarkační zónu sovětských a amerických námořních a leteckých operací poté, co Stalin vstoupí do války proti Japonsku. Nepředpokládalo se, že by se spojenecké pozemní síly v Koreji vůbec někdy angažovaly. Avšak následující Stalinova taktika změnila situaci.⁵⁶

Ráno 10. srpna 1945 rozvinula sovětská 25. armáda generála Čistjakova bojové operace na korejském území a velitel tichomořského loďstva admirál I. S. Jumašev vylodil v severokorejských přístavech výsadky námořní pěchoty. Japonci po krátkém odporu složili zbraně. 15. srpna 1945 předala americká vojenská mise v Moskvě Stalinovi memorandum generála MacArthura o závaznosti dělicí čáry na 38. rovnoběžce a o odpovědnosti obou velmocí za přijetí japonské kapitulace v obou částech země. Američané se totiž obávali, že by Rudá armáda mohla obsadit celý poloostrov a MacArthurovo memorandum mělo Sovětům

⁵⁴ Bradley John F.: Válka a mír po roce 1945, Praha 1994, str. 79

⁵⁵ Litera Bohuslav: Studená válka, Praha 1993, str. 41

⁵⁶ Catchpole Brian: Korejská válka 1950- 1953, Praha 2003, str. 15

připomenout závazek z Postupimi. Moskva však obratem potvrdila svůj souhlas s 38. rovnoběžkou, a tak se 8. září 1945 v jihokorejském Inčchonu objevily americké jednotky generála Hodgeho, které o den později obsadily hlavní město Soul.⁵⁷

Generálporučík John Reed Hodge byl veteránem války v Pacifiku. Byl jmenován armádním guvernérem Okinawy, odtud byl převelen do Koreje coby nejbližší dostupný vysoký velitel. Neměl žádné zkušenosti s politikou ani s Koreou. Jeho ruský protějšek generálplukovník Ivan Čistjakov, veterán bitvy o Stalingrad, sloužil před Koreou na sovětském Dálném východě. Oba ve svých zónách podpořili vznik politických stran, i když Hodge odmítl tolerovat Lidové republikánské hnutí, třebaže zahrnovalo široké spektrum politických názorů a mohlo se stát nástrojem konečné nezávislosti sjednocené Koreje. Oba vojenští guvernéři rovněž v roce 1945 podpořili návrat korejských politických vůdců: Kim Il-songa a I Sung-mana. Čistjakov a Hodge se poprvé setkali 16. ledna 1946 na jednání společné sovětsko-americké komise v Soulu, jenž byla pověřena vytvořením „demokratické Koreji“, neshodli se však ani na definici tohoto termínu. Trumanovi začalo být jasné, že Čistjakov buduje na sever od 38. rovnoběžky komunistický stát.⁵⁸

Po neúspěchu lednového zasedání smíšené komise podnikl generál Hodge, který stále ještě doufal v přijatelnější politickou alternativu i za I Sung-mana a který byl pod tlakem ministerstva zahraničí, na poslední chvíli pokus dát dohromady centrální politický orgán, který by byl přijatelný pro Sovětský svaz, čímž by zachránil moskevské dohody. Měl v plánu vyloučit extremisty jak pravicové (I Sung-mana), tak levicové (Kim Il-songa na severu a Pak Hon-jonga na jihu) ve prospěch koalice umírněných pravicových politiků jako byl Kim Kju-sik a levicových politiků jako byl Jo Uh-hjong. V polarizované politické atmosféře, která se v Koreji vytvořila hned během prvního roku zahraniční okupace, však byla podpora takovéto koalice mizivá a z celého plánu sešlo.⁵⁹

Truman se obával, že ruská propaganda by dokonce mohla podkopat vojenskou vládu ustavenou Hodgem v Jižní Koreji. I Sung-man varoval Hodgeho, že propaganda spolu s neschopností vyrovnat se s následky povodní, špatných sklizní a masového exodu uprchlíků ze severu by mohly vyústit v občanskou válku. Skutečně v letech 1946-1947 došlo v jižní Koreji k řadě násilných demonstrací jednak proti americké přítomnosti a jednak za nezávislost. Zdaleka ne každá z nich mohla být připsána na vrub komunistické agitaci. Truman v srpnu 1947 navrhl Rusům vyhlásit v Koreji tajné volby se všeobecným hlasovacím

⁵⁷ Nálevka Vladimír: Stalinova hra o Zemi jitřní svěžesti, Praha 2008, str. 23

⁵⁸ Catchpole Brian: Korejská válka 1950- 1953, Praha 2003, str.15

⁵⁹ Eckert J. Carter: Dějiny Koreje, Praha 2001, str. 246

právem pro všechny Korejce. Rusové samozřejmě odmítli, protože věděli, že neveřejné hlasování by prohráli. Většina Korejců žila na jihu země, dalo se předpokládat, že budou hlasovat pro demokratickou vládu západního typu. Ruskou odpovědí bylo obvinění Američanů z porušování již existujících dohod. Rusové připomněli, že Spojené státy 27. prosince 1945 v Moskvě souhlasily se zřízením celokorejské demokratické vlády ještě před uznáním nezávislosti Koreje. Ani jedna strana se však nedokázala dohodnout na politickém procesu, jenž by vedl k vytvoření demokraticky zvolené korejské vlády. Rusové nicméně navrhli, aby veškeré okupační síly byly z Koreje staženy během roku 1948. Trumanův sbor náčelníků k tomu dal tichý souhlas s tím, že udržovat 45 000 vojáků v drahých jihokorejských základnách má jen malý strategický význam.⁶⁰

3.3. Vznik dvou Korejí

Vznik dvou oddělených režimů byl vzhledem ke korejskému i mezinárodnímu politickému klimatu nevyhnutelný. Konečný krok v tomto tragickém procesu byl učiněn v září 1947, kdy Spojené státy oznámily svůj úmysl přesunout korejskou otázku na půdu nově vzniklé Organizace spojených národů (OSN). Tam i přes protesty ze strany Sovětského svazu obdržely souhlas Valného shromáždění s vytvořením Prozatímní komise OSN pro Koreu (United Nation Temporary Commission on Korea, UNTCOK), která měla dohlížet na všeobecné volby vedoucí k vytvoření nezávislé korejské vlády. Pchjongjang však zpochybnil autoritu OSN k převzetí takové mise a odmítl vstup komise na sever. Na naléhání Spojených států se OSN rozhodla přistoupit k volbám pouze na jihu. Přes odpor Pchjongjangu i nacionalistů na jihu, kteří se obávali trvalého rozdělení země a stále doufali v dohodu se severem, se volby konaly v květnu 1948. O dva měsíce později byla novým Národním shromážděním přijata ústava a 15. srpna byla vyhlášena Korejská republika v čele s I Sung-manem ve funkci prvního prezidenta. Na základě voleb konaných pod dohledem OSN se vláda Korejské republiky prohlásila za jedinou legitimní vládu v Koreji a byla okamžitě uznána Spojenými státy a jejich spojenci. Pchjongjang odpověděl na tyto události uspořádáním vlastních voleb 25. srpna 1948 a v září byla vyhlášena Korejská lidově demokratická republika, jejíž vláda v čele s premiérem Kim Il-songem se rovněž prohlásila za jedinou legitimní vládu na celém poloostrově.⁶¹

Ruské ozbrojené síly se z KLDŘ stáhly v prosinci 1948, zatímco veškeré jednotky Spojených států opustily Korejskou republiku v červnu 1949. V zemi zůstal pouze 480členný

⁶⁰ Catchpole Brian: Korejská válka 1950- 1953, Praha 2003, str17

⁶¹ Eckert J. Carter: Dějiny Koreje, Praha 2001, str. 247

poradní sbor. Takže pokus o vytvoření jednotné Koreje naprosto selhal. Místo toho existovaly dvě ideologicky protikladné Koreje rozdělené 38. rovnoběžkou.

Truman se z tohoto výsledku pranic netěšil. Měl jen velmi malou důvěru v I Sung-manovy omezené pravicové názory a uvědomoval si, že z Jižní Koreje se rychle stává policejní stát ovládaný diktátorem s velkou státní policií a malou, ale rostoucí armádou. Jenže Korea byla jednou z mnoha oblastí, kde se napětí studené války domáhalo jeho pozornosti, a tak i nadále úzkostlivě dbal na ekonomickou a vojenskou podporu I Sung-manovy Korejské republiky. Kongres byl již ochotný méně a úmyslně zdržoval, takže americká vojenská pomoc Jižní Koreji byla v tomto období minimální. To, že byla zapotřebí, bylo jasné ze zpráv o pohraničních srážkách podél 38. rovnoběžky, vzpourách na nepokojném ostrově Čedžu u jižního pobřeží a partyzánském odboji v provinciích Čolla a Kjongsang. Většina těchto konfliktů byla rozdmýchána nepřátelstvím rolníků vůči majitelům pozemků, mohly však být snadno infiltrovány a řízeny komunistickými agitátory, kteří již byli na jihu dobře organizováni. Kim Il-song vyslal Pak Hon-jonga aby cvičil partyzánské skupiny a připravil plán na svržení I Sung-mana. Jen nevelkou útechu skýtalo vědomí, že některé části KILDR byly obdobně obsazeny povstaleckými skupinami bojujícími proti komunistickému režimu. Američané si nicméně byli jisti, že malá a špatně vyzbrojená armáda Korejské republiky, kterou I Sung-manovi zanechali, je schopna vypořádat se s jakoukoliv komunistickou infiltrací přes 38. rovnoběžku.⁶²

3.4. Severokorejská invaze

Ještě před svým stažením Rusové severokorejskou armádu cvičili a zastávali v ní důstojnické funkce. V březnu 1949 Sovětský svaz uzavřel s KILDR smlouvu o hospodářské pomoci, která komunistům umožňovala vydržovat armádu o síle 100 000 mužů.⁶³ V zemi pak zůstalo 4 000 sovětských poradců a instruktorů. Kim Il-song se v prosinci 1949 obrátil na Mao Ce-tunga s žádostí o uvolnění vojáků a důstojníků korejské národnosti ze svazků osvobozené armády, neboť tito muži s válečnými zkušenostmi se měli stát základem nově budovaných polních jednotek KILDR. Jednalo se o 14 000 Korejců, ze kterých byla v Mandžusku zformována kompletní pěší divize vybavená i minomety a děly.⁶⁴

Naproti tomu Američané se v Jižní Koreji natolik zaměřili na politické uspořádání země, že korejskou ekonomiku a bezpečnost zcela zanedbali. Zanechali za sebou policejní

⁶² Catchpole Brian: Korejská válka 1950- 1953, Praha 2003, str.18

⁶³ Bradley John F.: Válka a mír po roce 1945, Praha 1994, str. 81

⁶⁴ Nálevka Vladimír: Stalinova hra o Zemi jitřní svěžesti, Praha 2008, str. 23

síly, nikoli armádu schopnou zemi ubránit. Jihokorejská armáda neměla tanky, protože američtí poradci usoudili, že se do korejského terénu nehodí, a letectvo mělo jen 22 strojů pro spojovací a cvičné účely. Slíbená bojová letadla Američané nedodali.⁶⁵

Jihokorejská armáda byla vycvičena a vybavena pouze k policejním zásahům, protože se Američané obávali, že kdyby k tomu měla i tu nejmenší schopnost, mohla by se jižní Korea pokusit sjednotit zemi vojenskou silou.⁶⁶

Tato obava nebyla neodůvodněná, protože I Sung-man se pokoušel pro své plány na osvobození severu získat podporu ve Washingtonu a u generála McArthura, který byl velitelem amerických okupačních sil v Japonsku. Jedním z důvodů, proč Američané stáhli svá vojska z Jižní Koreje, byla právě obava, že by nevypočitatelný I Sung-man mohl zahájit „pochod na sever“ a zatáhnout je do války o kterou nestáli.⁶⁷

Zatímco americká pomoc Jihu ustávala, na Sever na základě podepsané dohody proudily sovětské zbraně a munice. Kim Il-song od března 1949 naléhal na Stalina, aby posvětil jeho sjednocení Koreje silou: „*Situace vyžaduje i umožňuje osvobození celé země vojenskou cestou.*“ Stalin byl v tomto směru opatrný: „*Není třeba napadnout Jih, je lépe vyčkat, až I Sung-man zaútočí sám. Pak bude možno jít do protiofenzívy. Pak váš krok bude správně pochopen a podporován.*“ I přes svou opatrnost vyjádřil Stalin Kim Il-songovi podporu: „*Máš málo zbraní, dáme Ti je. Musíš dát těm na jihu do zubů... Bít je, bít je.*“⁶⁸

Ale mimo tuto slovně vyjádřenou podporu přímý útok Stalin opakovaně odmítal. Až v lednu 1950 dostal Kim Il-song na další z řady svých žádostí příznivější odpověď. Zdá se, že tuto změnu stanoviska způsobilo Stalinovo přesvědčení, že v danou chvíli je otevření „druhé fronty“ ve východní Asii proveditelné a že by ji mohl zbudovat rukama svých prostředníků, což by minimalizovalo rizika pro Sovětský svaz. Navíc Stalin celkem oprávněně předpokládal, že Američané na to nebudou reagovat. Nic neudělali pro záchranu čínských nacionalistů, a navíc ministr zahraničí Acheson veřejně vyhlásil, že americký „obranný perimetr“ nezahrnuje Jižní Koreu. Stalin jeho projev četl velmi pečlivě, a také si díky špionáži mohl prostudovat přísně tajnou studii Rady národní bezpečnosti, ze které Acheson vycházel.⁶⁹

Když udílel invazi své pozhénnání, Stalin doufal, že západ se spokojí s formálními protesty, zatímco Spojené národy setrvávají ve stavu paralýzy, v němž je zanechal po neustálém používání práva veta po celý rok 1949 a na počátku roku 1950. Jenže přehlédl, že v důsledku

⁶⁵ Bradley John F.: Válka a mír po roce 1945, Praha 1994, str. 81

⁶⁶ Kissinger Henry: Umění diplomacie, New York 1994, str. 492

⁶⁷ Geddis John Lewis: Studená válka, Praha 2006, str. 47

⁶⁸ Durman Karel: Popely ještě žhavé, Praha 2004, str. 185

⁶⁹ Geddis John Lewis: Studená válka, Praha 2006, str. 48

krize kolem Taiwanu a neuznání komunistické Číny bojkotoval Spojené národy a jak USA, tak i OSN byly schopny čehosi víc než formálních protestů a odsouzení. Dlouhodobě vzato bylo však korejské dobrodružství ranou hodně vedle. Kvůli němu se západ skutečně opětovně vyzbrojil, a to včetně západního Německa, což bylo přesně to, čemu se chtěl Stalin téměř za jakoukoliv cenu vyhnout.⁷⁰

V neděli 25. června 1950 po čtvrté hodině ráno překročilo úderné uskupení severokorejské armády (tanková brigáda a sedm pěších divizí) 38. rovnoběžku a zaútočilo proti jihokorejským jednotkám hraničního krytí. Tři tankové pluky a dvě pěší divize směřovaly po historické spojnici mezi severem a jihem k Soulu, další dvě divize postupovaly přes horská pásma ve středu poloostrova a zbývající síly prvního sledu postupně přebíraly kontrolu východního pobřeží. Jihokorejci se pokusili zastavit protivníka na řece Imdžin, ale jejich 6. divize podlehla severokorejským tankům. 28. června dosáhly čelní jednotky severokorejské armády Soulu.⁷¹

Spojené státy neměly na Dálném východě žádný obranný pakt, obdobu NATO, který by mohl zasáhnout. A protože samy nebyly napadeny, Kongres by stěží vyhlásil válečný stav. Proto se obrátily na Spojené národy s žádostí o okamžité svolání Rady bezpečnosti.⁷² Současně dostal generál McArthur rozkaz, po kterém vždy toužil: Sedmá flotila se má přemístit do Taiwanského průlivu a chránit Čankajška před vpádem čínských komunistů.⁷³

Jižní Korea sama o sobě měla sice pro mocenskou rovnováhu jen malý význam, ale skutečnost, že byla napadena tak bezostyšně, přes hranici garantovanou Spojenými národy, působila jako útok na celý poválečný systém kolektivní bezpečnosti. Právě agresivní akce tohoto typu vedly ke zhroucení mezinárodního řádu ve 30. letech a následně k vypuknutí 2. světové války. Truman nepotřeboval dlouho přemýšlet o tom, co udělá. Jeho vládě stačilo pár hodin k rozhodnutí, že Spojené státy budou Jižní Koreu bránit. Nikoli však jen svou autoritou, ale také autoritou OSN.⁷⁴

A právě zde se Stalinovi nevyplatila jeho největší chyba. Sovětský velvyslanec při OSN po celé měsíce bojkotoval Radu bezpečnosti jako protest proti rozhodnutí Spojených národů nepředat členství komunistické Číně. Jeho neúčast na zasedání znemožnila použít práva veta a Truman mohl zorganizovat odpor na základě rozhodnutí světového společenství. Truman řekl, že Amerika jde do války, aby splnila rezoluci Rady bezpečnosti. „Útok na

⁷⁰ Bradley John F.: Válka a mír po roce 1945, Praha 1994, str. 82

⁷¹ Nálevka Vladimír: Stalinova hra o Zemi jitřní svěžesti, Praha 2008, str. 23

⁷² Litera Bohuslav: Studená válka, Praha 1993, str. 40

⁷³ Bradley John F.: Válka a mír po roce 1945, Praha 1994, str. 83

⁷⁴ Geddis John Lewis: Studená válka, Praha 2006, str. 49

*Koreu zcela nepochybně ukazuje, že komunismus se již neomezuje na podvracení. Přechází ke snaze o dobytí nezávislých států. Od této chvíle bude podnikat ozbrojené invaze a války. Vzepřel se příkazům Rady bezpečnosti, jejichž cílem bylo zachování mezinárodního míru a bezpečnosti.*⁷⁵

Na základě přijaté rezoluce č. 83 bylo rozhodnuto vyslat mezinárodní síly OSN (United Nation Forces) do Koreje. Výzvy uposlechlo 16 zemí, které vyslaly do Koreje své vojáky. Velitelem mezinárodních sil byl ustanoven generál McArthur.

3.5. Pusanský perimetr

Trumanovo rozhodnutí, že se v Koreji postaví na odpor, mělo pevný základ v tradičních koncepcích národního zájmu. V poválečné době rok od roku rostla hrozba expanzionistického komunismu. Ten se ve východní Evropě uchytil v roce 1945 jako vedlejší produkt obsazení Rudou armádou. Pomocí vnitropolitického puče zvítězil v roce 1948 v Československu. V roce 1949 se dostal po vítězství v občanské válce k moci v Číně. Kdyby nyní komunistické armády směly překračovat mezinárodně uznávané hranice, svět by se vrátil k podmínkám předválečného období. Generace, která prožila Mnichov, musela reagovat. Úspěch vpádu do Koreje by měl katastrofální účinky na Japonsko, které leželo přímo naproti za úzkým Korejským průlivem. Japonsko vždy považovalo Koreu za strategický klíč k severovýchodní Asii. Kdyby se komunisté bez odporu zmocnili Koreje, vyvolalo by to přízrak vznikajícího komunistického monolitu a ohrozilo by to prozápadní orientaci Japonska⁷⁶

Vojenská situace v Koreji zatím vypadala beznadějně. Severokorejci na jihu snadno vítězili nad tím, co ve skutečnosti bylo jen o málo víc než policie, a Korejský poloostrov doslova válcovali, až z celé Jižní Koreje nakonec zbyl jen malinký polokruh země kolem nejjižnějšího přístavu Pusan. Aby byl získán čas, byla letecky přesunuta jedna americká brigáda, která, přestože prakticky do posledního muže padla, pomohla na jihu vytvořit obranný val a především zastavit rozmach ofenzívy severních armád.⁷⁷

Přestože první americké jednotky byly nasazeny prakticky okamžitě, v jejich výzbroji byly vážné nedostatky. Jednotky měly navíc vzhledem k létům laxní mírové služby daleko k plné bojeschopnosti. Chyběly těžké i protitankové zbraně. Američané například neměli nic proti těžkým tankům sovětské výroby. Bylo to, jak později řekl generál Ridgway: „jako kdyby

⁷⁵ Kissinger Henry: Umění diplomacie, New York 1994, str. 494

⁷⁶ Kissinger Henry: Umění diplomacie, New York 1994, str. 493

⁷⁷ Bradley John F.: Válka a mír po roce 1945, Praha 1994, str. 83

se skupiny skautů se vzduchovkami snažily zastavit německý pancéřový útok“. Na konci července 1950 síla vojsk OSN vzrostla a proti severokorejským tankům byly nasazeny americké pancéře. Současně se zásobovací komunikace Severokorejců staly terčem masivního leteckého bombardování. Situace se začala stabilizovat.⁷⁸

Komunisté plánovali tažení nejdéle na měsíc. Předpokládali zhroucení jihokorejské vlády po dobytí Soulu. Bleskový příchod jednotek OSN a zpomalení ofenzívy jejich plány zkomplikovalo. Do poloviny července 1950 znervóznělý Stalin začal naléhat na Mao Ce-tunga, aby rychle vyslal na korejskou hranici devět divizí, které tam budou připraveny k zásahu jako „dobrovolníci“, kdyby se nepřátelským silám podařil odvetný úder a kdyby překročily osmatřicátou rovnoběžku. Mao Ce-tung, který znovu hodnotil pravděpodobnost vojenské akce USA proti své zemi jako vysokou, neodpověděl. Navíc přítomnost americké flotily u Taiwanu zhatila plánovanou čínskou invazi na tento ostrov. Peking tedy časový plán posunul na rok 1952, ve skutečnosti však na neurčito.⁷⁹

Stalin měl brzy důvody litovat, že příliš velkou část operačního plánování nechal v severokorejských rukách. Nelíbil se mu zastavený postup a naléhal na obnovení ofenzívy. Kim Il-song přiznával organizační obtíže a hrál na to, jakou má smůlu, že musí navíc bojovat s Američany, a žádal další zbraně a poradce. Stalin začal zřejmě na nějakou chvíli pomýšlet na úhybné manévry, protože na schůzce s britským velvyslancem Kellym 6. července sovětský ministr zahraničí Gromyko naznačil, že Sovětský svaz si přeje mírové urovnání. Když se však s diplomatem o několik dnů později sešel znovu, choval se vyhýbavě a Kellyho požadavek, že se útočníci musejí stáhnout za osmatřicátou rovnoběžku, dělicí čáru mezi Severní a Jižní Koreou, ignoroval. Bylo zřejmé, že než se Stalin závazně vysloví pro to či ono, chce si raději počkat na vyjasnění vojenské situace. Stalin v té době možná nevěděl, že Truman vydal den po začátku války tajný rozkaz k přípravám na jaderný úder proti Sovětskému svazu, kdyby se ten pokusil vojensky zasáhnout. Následné prezidentovo varování, že komunistická agrese „by mohla tkanivo světového míru napnout až k prasknutí“, bylo však vysloveno veřejně. V půli července 1950 oznámil tisk, že v blízké době budou na druhou stranu Pacifiku přesunuty americké bombardéry schopné nést atomové bomby. Byla to stejná ukázka síly, jakou Truman předvedl v odpověď na berlínskou blokádu, jenže věrohodnější. I když první skupina letadel neměla úpravy potřebné k nesení zbraní, ta, která následovala o tři týdny později, už je měla.⁸⁰

⁷⁸Durman Karel: Popely ještě žhavé, Praha 2004, str. 323

⁷⁹ Mastný Vojtěch: Studená válka a sovětský pocit nejistoty, Praha 2001, str. 115

⁸⁰ Mastný Vojtěch: Studená válka a sovětský pocit nejistoty, Praha 2001, str. 116

3.6. Vylodění u Inčchonu a protiútok OSN

15. září 1950 se v hlubokém týlu komunistů u Inčchonu vylodilo 70 000 amerických vojáků a rozdělilo severokorejská vojska. O den později 8. armáda generála Walkera zaútočila z pusanského perimetru na sever. Severokorejské divize, ohrožené obklíčením, se po krátkém váhání daly na spěšný ústup do prostoru Soul- Inčchon, ale ani zde se jim nepodařilo frontu stabilizovat. Soul byl dobyt zpět 28. září a 20 000 severokorejských vojáků, tvořících jeho obranu, bylo ztraceno.⁸¹

Tato vítězství vedla k snad nejosudnějšímu americkému rozhodnutí v celé korejské válce. Truman měl teď celkem tři možnosti. 1) Mohl nařídít, aby se americká vojska na osmatřicáté rovnoběžce zastavila, a obnovit původní stav. 2) Mohl povolit postup dále na sever, aby potrestal agresora. 3) Mohl dát McArthurovi svolení, aby sjednotil korejské území až k čínské hranici. Nejlepším rozhodnutím by bývalo postoupit až k úzké šíji Korejského poloostrova, asi sto šedesát kilometrů od čínské hranice. To by byla udržitelná linie, která by zahrnuje devadesát procent obyvatelstva poloostrova, včetně hlavního města severní Koreje Pchjong-jangu. A bylo by dosaženo velkého politického úspěchu, aniž by byla hozena rukavice Číně.⁸²

Jenže McArthur, stejně jako velká část americké generality, nevěřili v čínskou vojenskou intervenci. Byli rozhodnuti „potrestat“ vetřelce zvláště poté, co Sovětský svaz veřejně prohlásil, že vojensky v Koreji zasahovat nebude. Pro McArthura se válka v Koreji rychle změnila ve válku osobní mezi ním a komunistickým vetřelcem. 15. října 1950 se sešel s Trumanem a sdělil mu, že v čínskou intervenci nevěří. V tu dobu už kromě amerických a jihokorejských sil velel i skutečnému kontingentu sil Spojených národů. To ovšem nic neměnilo na skutečnosti, že k vedení války přistupoval stále velmi osobitě. Jeho výzvy k čínským nacionalistům na Taiwanu musely nutně provokovat čínské komunisty. Nadto začínalo být vysoce pravděpodobné, že dosáhnou-li jeho jednotky řeky Jalu, tvořící hranici mezi Čínou a Koreou, vyprovokují tam vojenské střetnutí.⁸³

V tu dobu hrozila Severokorejčům totální porážka a Stalinovi jeho nejhorší neúspěch od berlínské blokády. 29. září Kim Il-song, kterému hrozilo zhroucení jeho armády, zoufale žádal o přímý vojenský zásah Sovětů nebo, „pokud by to z nějakého důvodu nebylo možné“, o čínský. Protože Stalin skutečně měl své důvody se takovému zapojení vyhnout a až na zaslání

⁸¹ Durman Karel: Popely ještě žhavé, Praha 2004, str. 323

⁸² Kissinger Henry: Umění diplomacie, New York 1994, str. 497

⁸³ Bradley John F.: Válka a mír po roce 1945, Praha 1994, str. 85

zásob a výstroje pro šest divízi s odpovědí otálel, obrátil se zoufalý severokorejský vůdce 1. října 1950 o pomoc na Čínu.⁸⁴

Mao Ce-tung byl připraven zasáhnout, trápil ho však nedostatek těžkých zbraní, hlavně tanků, a pak naprostá převaha Američanů ve vzduchu. Od 6. října proto probíhaly jednání mezi čínskou a sovětskou stranou o vojenské výpomoci. Nakonec oba spojenci dospěli k dohodě. Čína podpoří Severní Koreu polními jednotkami a Rusové poskytnou „tajnou“ leteckou pomoc a dodávky vojenského materiálu.

Mezitím pokračoval chaotický ústup až útek severokorejské armády a Mao Ce-tung musel zradikalizovat a urychlit své rozhodnutí. Rozhodl o neodkladném vyslání čínských vojsk na korejské bojiště i bez odpovídajícího vybavení a letecké záštity. Takže 13. října v devět hodin večer informoval Stalina o rozhodnutí k urychlenému zásahu. Následně se oba představitelé shodli, že průnik vojsk OSN přes 38. rovnoběžku bezprostředně ohrožuje jejich národní zájmy, a v duchu tzv. proletářského internacionalismu se rozhodli pro společnou aktivní účast ve válce na Korejském poloostrově. A mělo jít o přímé nasazení ozbrojených sil obou států. Polní divize Čínské lidové armády s ohledem na mezinárodní právo nesly název „lidových dobrovolníků“, letecké útvary sovětské armády měly působit v utajeném režimu.⁸⁵

3.7. Čínská intervence

Nad ránem 24. října, čtyři dny po pádu Pchjongjangu, překročili Číňané pohraniční řeku Jalu. Postupně se v horských oblastech korejsko-čínského pomezí soustředily početné svazky tří polních armád, kterým velel generál Pcheng Te-chuaj. Tento ostřílený válečník bojoval od konce 20. let po boku Mao Ce-tunga proti nacionalistům a od roku 1937 i proti Japoncům. Jeho Čínští lidoví dobrovolníci, jejichž počty dosáhly téměř dvou set tisíc mužů, se rozptýlili v terénu, prozatím se vyhýbali větším střetům. Přestože nyní začaly do McArthurova štábu docházet zprávy o přítomnosti čínských jednotek, generál jim nevěnoval pozornost. Pak „lidoví dobrovolníci“ poprvé udeřili ve větším měřítku. 1. listopadu u města Unsanu prorazili obranné postavení 8. jezdeckého pluku americké armády, ale okamžitě se stáhli do svých výchozích pozic. Byla to výstraha, která měla vojska OSN varovat před dalším postupem dále na sever. Podle Deana Achesona se v tomto okamžiku promeškala poslední příležitost k omezení a snad i zastavení válečného konfliktu. Truman dokonce

⁸⁴ Mastný Vojtěch: Studená válka a sovětský pocit nejistoty, Praha 2001, str. 119

⁸⁵ Nálevka Vladimír: Stalinova hra o Zemi jitřní svěžesti, Praha 2008, str. 63

uvažoval o možnosti taktického ústupu, ale McArthur byl odhodlán dovést svoji ofenzívu do vítězného konce.⁸⁶

McArthur oznámil 24. listopadu, že zahajuje ofenzívu k „ukončení války“. Pcheng Te-chuaj zaútočil proti pravému křídlu 8. armády a obrátil na útěk tři jihokorejské divize, které je měly chránit. Vojska OSN byla zaskočena čínskou taktikou lidských útočných vln, které, byť pouze s ručními zbraněmi a minomety, smetly prakticky vše, co jim stálo v cestě. Náčelník štábu amerických sil generál Bradley telefonoval do Bílého domu, že má „strašné zprávy“. Na překotný ústup se dala celá 8. armáda. McArthur hlásil, že jeho velení „*stojí tváří v tvář ... podmínkám, které jsou mimo jeho kontrolu ... zcela nové válce.*“ Proto považuje za nemožné, aby jeho vojska dále trpěla „*obrovským handicapem, nemajícím v dějinách obdoby*“ – *nedotknutelností čínského prostoru*“.⁸⁷

V těch dnech se 10. sbor, jemuž hrozilo obklíčení a totální zničení, probíjel k východnímu přístavu Hungnam, aby byl odtud přepraven po moři do bezpečí, a šedesátikilometrový ústup 1. sboru námořní pěchoty byl tiskem srovnáván s ústupem napoleonské gardy z Moskvy v roce 1812. Číňané postupovali v dvacetistupňových mrazech a ledovém větru, o hladu a v plátěných botách s gumovou podrážkou, jen s hrstkou nábojů a několika ručními granáty. Chyběla jim těžká děla i polní telefony, namísto aut měli jen nosiče munice a koňské povozy. Bylo jich však mnoho a byli mistry partyzánského boje a nočních úderů hodících se do horského terénu a proti izolovaným a ustupujícím jednotkám.⁸⁸

Na půdě Valného shromáždění generál McArthur ostře obvinil Čínskou lidovou republiku z agrese proti vojskům OSN. Následující návrh rezoluce šesti států – USA, Velké Británie, Francie, Kuby, Norska a Ekvádoru – požadoval okamžité stažení „lidových dobrovolníků“. Moskva tento návrh vetovala a postavila se i proti jeho zařazení na program jednání.⁸⁹

Po vstupu Číňanů do války byla Amerika nucena opět přehodnotit své cíle. Když začátkem července 1950 vstupovala do bojů americká pozemní vojska, cíl byl formulován jako „odrazení agrese“, i když konkrétní význam tohoto termínu nikdo nedefinoval. Po vyloštění v Inčchonu v září a po zhroucení severokorejské armády se cíl změnil na „sjednocení“. Truman jej vyhlásil 17. října 1950, aniž by však navrhl politický rámec pro jednání s Čínou. Trumanův rozkaz k postupu na sever byl formulován prohlášením: „*Naším jediným cílem v Koreji je dosáhnout míru a nezávislosti. Naše jednotky tam zůstanou jen tak*

⁸⁶ Nálevka Vladimír: Stalinova hra o Zemi jitřní svěžesti, Praha 2008, str. 65

⁸⁷ Durman Karel: Popely ještě žhavé, Praha 2004, str. 328

⁸⁸ Durman Karel: Popely ještě žhavé, Praha 2004, str. 185

⁸⁹ Nálevka Vladimír: Stalinova hra o Zemi jitřní svěžesti, Praha 2008, str. 66

*dlouho, dokud je k tomuto účelu budou potřebovat Spojené národy. Neusilujeme o žádná území či zvláštní výsady ani v Koreji, ani nikde jinde. Nemáme žádné agresivní úmysly ani v Koreji, ani na dálném východě, ani v jiných oblastech.*⁹⁰

Po vstupu Číny do války se během několika dnů americké cíle opět změnilly. 30. listopadu 1950 vydal Truman prohlášení, v němž se vzdal sjednocení jako válečného cíle a odložil je na „pozdější jednání“. Hlavní cíl Ameriky byl formulován jako „zastavení agrese“. *„Síly spojených národů jsou v Koreji proto, aby zamezily agresi, která neohrožuje jen celou stavbu Spojených národů, nýbrž veškeré naděje lidstva na dosažení míru a spravedlnosti. Jestliže spojené národy ustoupí silám agrese, nebude žádný národ bezpečný.*⁹¹

Prezident Truman v prohlášení pro tisk dokonce připustil, že se *„aktivně zvažuje užití atomových zbraní v Koreji.*“ Toto prohlášení mělo negativní vliv na západoevropské spojence Ameriky. Britský premiér Clement Attlee odletěl spěšně do Washingtonu na schůzku s Trumanem. Na jednáních Attlee varoval prezidenta před použitím atomové bomby a upozornil ho, že *„rozšíření války by bylo pro západní Evropu sebevraždou.*“ Prezident při posledním rozhovoru ústně slíbil, že neaktivuje jaderný arzenál bez souhlasu západoevropských spojenců. Ve svých pamětech později napsal: *„Stačilo by, abychom napadli komunistickou Čínu a mohl přijít ruský zásah.*“ Stalin byl v tom okamžiku skutečně připraven vyslat na korejské bojiště pět mechanizovaných divízi, ostatně již po intervenci čínských „lidových dobrovolníků“ převzala sovětská armáda ochranu jejich zázemí v Mandžusku.⁹²

Až na možnost krajní situace tedy konflikt v Koreji pravděpodobnost nukleární války v Asii nijak nezvýšil, zvýšil ovšem připravenost spojených států na eventualitu konvenční války v Evropě, která by se mohla i nemusela změnit v jadernou. Už v srpnu 1950 Společný výbor pro rozvědku vyjádřil znepokojení nad tím, že *„Sověti mohou v kterémkoliv okamžiku učinit závěr, že jsou schopni zasadit ničující úder vojenským silám Spojených států. Situace se může stát kritickou kdykoliv v průběhu příštích dvou let.*“ Nyní se Číňané nezadržitelně hrnuli kupředu a zdálo se, že ona kritická situace, v níž by se Washington měl připravovat na nukleární obranu Evropy, nastává. Podle tajného plánu „Reaper“ z 29. listopadu 1950 mělo být v rámci obrany kontinentu na Sovětský svaz svrženo přes sto atomových bomb.⁹³

Ale část americké politicko-vojenské elity, např. senátor Knowland, senátor McCarthy, nebo generál letectva LeMay, byla toho názoru, že by se pro rozšíření válečných

⁹⁰ Kissinger Henry: Umění diplomacie, New York 1994, str. 498

⁹¹ Kissinger Henry: Umění diplomacie, New York 1994, str. 499

⁹² Nálevka Vladimír: Stalinova hra o Zemi jitřní svěžesti, Praha 2008, str. 72

⁹³ Mastný Vojtěch: Studená válka a sovětský pocit nejistoty, Praha 2001, str. 125

operací i na území Čínské lidové republiky a pro odvrácení hrozící porážky vojsk OSN měly použít zbraně hromadného ničení. O vánocích roku 1950 dokončil McArthurův štáb v Tokiu seznam 24 předpokládaných cílů jaderných útoků v komunistické Číně a severní Koreji.⁹⁴

Na bojišti však byly mezitím síly OSN tlačeny Číňany na jih. K 18. prosinci 1950 se Číňané probili na 38. rovnoběžku. Kdyby bylo pravdou, že Čínská lidová republika zasáhla do války jedině proto, aby zajistila bezpečnost svých hranic, mohl nyní Mao prohlásit, že jeho země dosáhla cíle, který si předsevzala - ubránila se hrozbě a zachránila Korejskou lidově demokratickou republiku. Tentokrát by to byl on, kdo by dosáhl prestižního vítězství. Protože se však oddával představě o šíření revoluce, podlehl obdobnému opojení jako předtím generál McArthur.⁹⁵

Kdyby nyní čínští komunisté nabídli dohodu o hranici na 38. rovnoběžce, Washington by jejich návrh přijal a Čína se mohla chlubit, že pouhý rok po vítězství v občanské válce porazila armádu Spojených států. Avšak stejně jako Truman o šest měsíců dříve, i Mao unesený nečekanými úspěchy se pokusil americké jednotky z poloostrova zcela vyhnat.⁹⁶

3.8. Přípravy na třetí světovou válku

Začátkem ledna 1951 dobyli komunisté opět Soul a Číňané za asistence reorganizovaných severokorejských divízi postoupili o dalších zhruba 100 kilometrů. Tady se však potvrdila scestnost Maových představ. Jakmile se těžiště bojů přesunulo do méně hornatého terénu a Američané začali používat napalmu, působily i jejich letecké údery mnohonásobně větší ztráty. A protože „dobrovolníci“ měli také stále více omrzlých a nemocných tyfem, jejich morálka klesala. Na americké straně zahynul při dopravní nehodě generál Walker a velení 8. armády převzal generál Ridgway. V situaci, kdy se jihokorejská vojska znovu proměnila v bezhlavě prchající houfy, přivodil Ridgway nový malý zázrak. Slovy Deana Achesona: *„obrátil válečný příboj, jak to dokázalo jen málo vojevůdců v historii“*⁹⁷

V čase čínského vítězného tažení, ve dnech 9. až 12. ledna 1951, se v Moskvě uskutečnila tajná porada vedoucích představitelů komunistických stran a ministrů obrany zemí sovětského bloku. Hlavním tématem jednání byla otázka přípravy na třetí světovou válku, o jejímž zahájení v blízké budoucnosti Stalin vůbec nepochyboval. Náčelník generálního štábu sovětské armády seznámil účastníky summitu se závazným a

⁹⁴ Nálevka Vladimír: Stalinova hra o Zemi jitřní svěžesti, Praha 2008, str. 73

⁹⁵ Durman Karel: Popely ještě žhavé, Praha 2004, str. 329

⁹⁶ Kissinger Henry: Umění diplomacie, New York 1994, str. 499

⁹⁷ Durman Karel: Popely ještě žhavé, Praha 2004, str. 330

termínovaným plánem výstavby ozbrojených sil zemí společenství, a to bez ohledu na možnosti jejich ekonomického potenciálu. Do Československa bylo posláno přes 1 000 sovětských vojenských poradců, kteří měli pomáhat při urychlené výstavbě čtvrtmilionové armády, jejíž mobilizační potenciál měl dosáhnout 900 000 mužů. Stalin zdůraznil, že dosavadní vojenská převaha Sovětského svazu bude trvat ještě tři nebo čtyři roky a „*této doby bude nutné využít k celkovému upevnění a posílení tábora míru, tak aby byl připraven odrazit útok agresivního Severoatlantického paktu. Korejská válka je v tomto ohledu pouze průzkumnou sondou protivníka*“.⁹⁸ Poté byli jednotlivé země vyzvány k přehodnocení svých národohospodářských plánů, které se nyní měly orientovat na prioritní výstavbu těžkého průmyslu, a to i za cenu stagnace, popřípadě i snížení životní úrovně obyvatelstva. Např. Československo revidovalo pětiletý plán z roku 1949 a tzv. ocelovou koncepcí trvale deformovalo svoji ekonomiku. Maďarsko muselo zvýšit průmyslovou produkci o 380 % a obdobná nereálná čísla se týkala i dalších východoevropských zemí. V rozhodnutí moskevské porady z ledna 1951 byly již geneticky zakódovány zárodky budoucích krizí.⁹⁹

Mylné i když nepředstírané západní obavy ze sovětského útoku si Stalin vykládal jako snahu západu zamaskovat vlastní agresivní plány. Obranná opatření, podniknutá ve vrcholném období korejské války ve střední Evropě a samotném Sovětském svazu, jehož hlavní město Stalin obklopil těžkým protiletadlovým dělostřelectvem, nevyklučovala přípravy na ofenzívu.¹⁰⁰

Na druhé straně, ve stejné době dosáhla americká hodnocení hrozby nejvyšší naléhavosti. Patnáctého ledna 1951 varoval sbor náčelníků štábů, že by korejská válka mohla přece jen být „*první fází globální války mezi Spojenými státy a Sovětským svazem*“. Společný výbor pro rozvědku dospěl k závěru, že ji může zahájit kterákoliv ze stran: „*Konflikt mezi stále nepřátelštějšími akcemi Sovětského svazu a cíli a politikou západních mocností bude nakonec určující pro počátek globálních válečných akcí. Zahájí-li tyto akce oficiálně Sovětský svaz nebo západní mocnosti, to nelze v tuto chvíli určit. Narůstající západní odpor vůči komunistické expanzi však nicméně směřuje spíše k přiblížování globálních válečných akcí než k jejich oddálení*“.¹⁰¹

Zkouška síly v Koreji se nicméně v rozsáhlejší válku nerozrostla, protože ani Moskva, ani Washington neprojevovali ochotu vykročit přes okraj. I když jejich symetrické odhady

⁹⁸ Nálevka Vladimír: Stalinova hra o Zemi jitřní svěžesti, Praha 2008, str. 77

⁹⁹ Nálevka Vladimír: Stalinova hra o Zemi jitřní svěžesti, Praha 2008, str. 77

¹⁰⁰ Mastný Vojtěch: Studená válka a sovětský pocit nejistoty, Praha 2001, str. 129

¹⁰¹ Mastný Vojtěch: Studená válka a sovětský pocit nejistoty, Praha 2001, str. 130

tendence války k šíření zvyšovaly nestabilitu, poskytovaly současně rozhodující prostor pro udržení stability, protože předpokládanou srážku odsouvaly dost daleko do budoucnosti na to, aby ani jedna ze stran neměla dostatečnou pobídku k podniknutí preventivní akce.

3.9. Odvolání McArthura, aféra McCarthy

Únorový čínský úder nepřinesl žádaný cíl. Jihokorejské divize jako obvykle selhaly, ale americké, britské, francouzské a turecké jednotky vydržely a útoky s úspěchem odrážely. Ridgway měl k dispozici jen 365 000 mužů proti dvojnásobné převaze Číňanů a Severokorejců, ale dělostřelectvo a letectvo vykonaly své. V polovině března, tentokrát natrvalo byly Inčchon i Soul v jeho rukou a fronta se o měsíc později stabilizovala na čáře jdoucí na sever od 38. rovnoběžky.

Jarní čínské ofenzivy Ridgway utopil v krvi. Pcheng ztratil 70 000 mužů, desetkrát víc než oddíly OSN. Čínští a severokorejští vojáci, často odkázáni žít se jen obilními výhonky, se vzdávali v mnohem větším počtu než před tím, zatímco vojska OSN dokončovala očišťování jižní Koreje od nepřítele a navíc postoupila o 25- 60 kilometrů na sever od 38. rovnoběžky.¹⁰²

11. dubna 1951 odvolal prezident Truman generála McArthura z funkce vrchního velitele vojsk OSN. McArthurovy návrhy totiž hrozily eskalací konfliktu. Neustále připomínaný návrh na přivedení čínských nacionalistů do Koreje nebo bombardování mandžuských základů a v neposlední řadě použití atomových zbraní. Napětí vyvrcholilo poté, co McArthur 24. března navrhl zahájení přímých útoků proti Číně a vzkázal Číňanům, že je ochoten jednat o jejich kapitulaci. To bylo jasné překročení pravomocí a Truman již nemohl jednat jinak. Novým vrchním velitelem v Koreji se stal generál Ridgway.¹⁰³

Vnitropolitická krize ve Spojených státech, která eskalovala v období korejského konfliktu, je pevně spojena se jménem senátora Josepha McCarthyho. Ten využil atmosféry nejistoty, která v Americe panovala po ztrátě jaderného monopolu a pádu Číny. Ve svém projevu ve Whelingu dne 9. února označil velké množství státních úředníků za členy nebo sympatizanty Komunistické strany USA. Vyšetřovací výbor senátu sice prokázal neopodstatněnost naprosté většiny obvinění, ale McCarthy dál pokračoval ve své kampani, která byla zaměřena především proti liberálním intelektuálům. Korejská válka umocnila obavy z hrozící komunistické agrese, takže např. ředitel FBI Edgar Hoover zaslal 7. července 1950 Trumanovi seznam 12 000 „jinak smýšlejících a tedy podezřelých“ Američanů, kteří by

¹⁰² Durman Karel: Popely ještě žhavé, Praha 2004, str. 330

¹⁰³ Kissinger Henry: Umění diplomacie, New York 1994, str. 502

měli být preventivně internováni. Prezident sice smetl tento návrh se stolu, ale zvýšená policejní kontrola vnitropolitického života negativně ovlivnila veřejný život ve Spojených státech na počátku padesátých let.¹⁰⁴

McCarthy dokonce obvinil z neamerické činnosti i prezidenta Trumana, Deana Achesona a generály Marshalla a Eisenhowera. Svým útokem na armádu však zašel příliš daleko a Dwight Eisenhower, po svém zvolení prezidentem Spojených států, senátora radikálně zpacifikoval. V prosinci 1954 mu senát vyslovil nedůvěru a politický vliv senátora McCarthyho v dalších letech výrazně poklesl. Později odtajněné americké a sovětské dokumenty ovšem potvrdily, že jistá část McCarthyho podezření, byť je nikdy nedoložil, byla oprávněná. Ruská špiónážní síť např. ve Spojených státech získala důležité údaje o jaderném výzkumu a přispěla tak k vývoji první sovětské atomové bomby. A vysoký úředník státního departmentu Alger Hiss byl skutečně důležitým agentem Moskvy a mnozí tzv. bojovníci za mír byli ve skutečnosti placeni sovětskou rozvědkou. V žádném případě však nelze souhlasit s McCarthyho hysterickým tvrzením, že „Rusové pronikli do rozhodujících pozic ve Spojených státech.“¹⁰⁵

3.10. Patová situace ve válce, mírová smlouva s Japonskem

Po ztroskotání čínských ofenzív na jaře 1951 psal Ridgeway do Washingtonu, že dostane-li dalších 6 až 7 divizí, může zajistit vítězství. Generál Bradley však nabídku odmítl, protože by to znamenalo vyčerpání všech rezerv a redukci slabých sil v Evropě. Ridgeway proti jeho rozhodnutí neprotestoval, i když mnohým polním důstojníkům se to nelíbilo. Ridgeway se teď držel taktiky snížit vlastní ztráty na minimum a působit naopak maximální možné ztráty nepříteli. A nepodnikat velké útočné akce.¹⁰⁶

I když to byl původně jeden z důvodů odvolání generála McArthura, Washington začal projednávat použití atomové zbraně proti Číně. A čím déle se boj bez vyhlídek na vyřešení protahoval, tím větší dostávala Amerika chuť ukončit ho drastickým krokem. Úspěšný pokus by nenávratně vychýlil rovnováhu mezi Východem a Západem na úkor Sovětského svazu a vedl by k jeho prohře ve studené válce.¹⁰⁷

7. dubna 1951 Spojené státy umístily nukleární bomby na Guam. I když se Moskva nejdříve polekala, když se z nediskrétního Kongresu nebo od svých špiónů dozvěděla o přesunu bomb, o čtyři dny později se uklidnila po zprávě, že generál, který prosazoval jejich

¹⁰⁴ Nálevka Vladimír: Stalinova hra o Zemi jitřní svěžesti, Praha 2008, str. 82

¹⁰⁵ Nálevka Vladimír: Stalinova hra o Zemi jitřní svěžesti, Praha 2008, str. 83

¹⁰⁶ Durman Karel: Popely ještě žhavé, Praha 2004, str. 333

¹⁰⁷ Mastný Vojtěch: Studená válka a sovětský pocit nejistoty, Praha 2001, str. 139

použití, byl odvolán. Koncem dubna se nad Tichý oceán vznesla další americká letadla schopná nést atomové bomby. Vzhledem k sovětské přítomnosti na čínských leteckých základnách v Mandžusku a ke zvyšující se frekvenci na sovětských základnách ve Vladivostoku a na Sachalinu bylo generálu Ridgwayovi ponecháno na vlastní úvaze, zda odpoví na jakýkoliv vzdušný útok na Koreu, vycházející mimo její území, atomovou zbraní. Ještě více znepokojujícím pokusům simulace nukleárního útoku proti Severní Koreji předcházela americký průzkum možných cílů v severní Číně.¹⁰⁸

Koncem května neúspěch další čínské ofenzívy ukončil poslední vážný pokus komunistů vyhrát korejskou válku vojenskými prostředky. Generál Pcheng, velitel čínských expedičních sil, předložil srovnáním zvyšující se morálky amerických jednotek a poklesem vlastních řad svým nadřazeným pochmurný obraz. V této chvíli se Spojené státy nacházely v ideálním postavení, z něhož mohly ukončit válku využitím vlastní vojenské převahy, kdyby se jejich vlastní generálové nepostavili proti pronásledování Severokorejců na jejich vlastní území.¹⁰⁹ Generál Bradley, předseda sboru náčelníků, definoval tři vojenské možnosti: „*Odejít a zanechat Jižní Koreu svému osudu, pokusit se bez nasazení příliš velkých sil bojovat zhruba za to postavení, v němž jsme dnes, nebo jít do totální války a nasadit dostatečné síly, abychom ty lidi vyhnali z Koreje. V současnosti sledujeme druhý kurz.*“¹¹⁰ Dean Acheson diplomatickým jazykem potvrdil, že americkým cílem v Koreji je vskutku dosažení patové situace. Jestliže se Spojené státy neodvažovaly zvítězit, avšak nemohly si dovolit prohrát, jaké měly možnosti? Po konkretizování obecných frází zbývá pouze pat na bojišti, a tím i u konferenčního stolu.¹¹¹

Mezitím zahájil Ridgway novou ofenzívu. Při probíjení se na sever použil tradiční americkou taktiku – opotřebením nepřítele. V červnu 1951 navrhli komunisté jednání o příměří. V té chvíli Washington ofenzívu zastavil. Trumanova vláda věřila, že tímto gestem Číňanům ukáže, že Washington neusiluje o vítězství, a zlepší tak atmosféru jednání. Bylo to klasicky americké gesto. Protože byli američtí představitelé přesvědčeni, že mír je něčím normálním a dobrá vůle něčím přirozeným, snažili se povzbudit jednání odstraněním prvku donucení a jednostrannými projevy dobré vůle. Tento projev bohužel umožnil Číně, aby ukončila proces, v němž americká technická a vojenská převaha ničila její armádu. V průběhu přestávky

¹⁰⁸ Mastný Vojtěch: Studená válka a sovětský pocit nejistoty, Praha 2001, str. 139

¹⁰⁹ Mastný Vojtěch: Studená válka a sovětský pocit nejistoty, Praha 2001, str. 140

¹¹⁰ Kissinger Henry: Umění diplomacie, New York 1994, str. 503

¹¹¹ Kissinger Henry: Umění diplomacie, New York 1994, str. 504

v bojích se komunisté zakopali v téměř nedobytných postaveních v nepřístupném horském terénu a postupně eliminovali americkou hrozbu, že budou obnoveny boje.¹¹²

Koncem června 1951 předložil sovětský velvyslanec Malik přijatelné návrhy týkající se jednání o příměří a koncem téhož měsíce obě válčící strany přijaly formální návrhy generála Ridgwaye. Rozhovory o příměří byly zahájeny 10. července 1951 v demilitarizovaném Kesongu. Komunistickou delegaci vedl severokorejský generál Nam Ir, velení vojsk OSN zastupoval viceadmirál Charles Turner Joy. Po dvou týdnech obtížné, a z čínsko-severokorejské strany i často demagogické výměně názorů, bylo dosaženo rámcové dohody o základních bodech dalšího jednání.

Jednání, která pak následovala, však po podepsání úmluvy o klidu zbraní uvízla na mrtvém bodě. Důvodů bylo několik. Zatímco v roce 1951 se všechny významné americké osobnosti (Bradley, Sherman, Marshall, Collins) stavěly proti pokračování války – sjednocená Korea jako něco, kvůli čemu stojí za to válčit, jim nepřipadala lákavá – na straně Sovětů tomu bylo jinak. Stalin měl mnoho důvodů s konfliktem neskoncovat. Potřeboval, aby Američané byli zaangažováni a doslova připoutáni v této části světa. Přestože McArthur Truman nakonec za nedostatek kázně z jeho funkce odvolal, politika „bojovat proti komunismu spíš v Asii než v Evropě“, kterou McArthur hlásal, tak docela odvržena nebyla. Přibližně 750 000 vojáků OSN v této části Asie zůstalo. Jednání bylo zablokováno i tím, že čínští a severokorejští váleční zajatci se odmítali vrátit domů.¹¹³

Vzhledem k válce v Koreji a k nutnosti chránit své základny v Japonsku se Spojené státy aktivně a bezprostředně zaplétaly do problémů v celé jihovýchodní Asii. V prosinci 1950 vyslyšely prosbu maršála Tassigna v Indočíně, třebaže k přímému zásahu došlo až mnohem později. Další problém, Japonsko, se ve stejné době vyřešil sám. Hospodářská rekonstrukce Japonska v roce 1948 začala, zatímco jednání o mírové smlouvě – jejíž první verzi Rusové a Číňané odmítli v roce 1947 - pokračovala. Využívající války v Koreji, Spojené státy dokázaly ze spletité situace vytěžit dvoustranou smlouvu, která byla podepsána v roce 1951. Separátní smlouva mezi Spojenými státy a Japonskem zajišťovala americké základny na japonském území. Další země Tichomořské oblasti, které požadovaly po Japonsku reparace, byly později zpacifikovány tím, že s nimi Spojené státy náhradou sjednaly obranné dohody. Jejich smluvními stranami se staly Filipíny, Austrálie a Nový Zéland.¹¹⁴

¹¹² Kissinger Henry: Umění diplomacie, New York 1994, str. 504

¹¹³ Bradley John F.: Válka a mír po roce 1945, Praha 1994, str. 86

¹¹⁴ Bradley John F.: Válka a mír po roce 1945, Praha 1994, str. 86

Sotvaže byla japonská mírová smlouva hotová a nedala se zrušit, byli Sověti v obnoveném jednání o příměří opět vstřícnější. Jelikož právě ukončovali berlínskou blokádu, která pro ně znamenala prohru, chtěli si zachovat tvář. 5. října odpověděl Vyšinskij zpočátku vyhýbavě na žádost amerického velvyslance Kirka o to, zda by se jeho vláda neujala role zprostředkovatele. K průlomů došlo až později, kdy Číňané a Severokorejci změnili kurz a přijali požadavek Washingtonu, aby se navrátili k jednáním o zastavení palby, která dříve vylučovali jako nepřijatelná. Přesto konference 25. října znovu nezačala, dokud sovětská vláda nezveřejnila svou zfalšovanou verzi tajných rozhovorů mezi Kirkem a Vyšinským, která měla vyvolat dojem, že se Američan pokoušel zastrašovat, ale Rus ho rázně odrazil.¹¹⁵

Při jednáních to vypadalo, jako by Stalin už ani neměl v úmyslu dovést korejskou válku v blízké budoucnosti do vítězného konce. Zatím těžil ze slepé uličky, v níž korejský konflikt tiše doutnal, aniž hrozil vybuchnout, a uzavřel Spojené státy do „špatné války na špatném místě ve špatnou dobu“,¹¹⁶ přičemž jeho pomoc čínským spojencům závisela pouze na jeho dobré vůli. Stalin ocenil čínskou a korejskou stranu za to, že při jednání použily pružné taktiky a současně pokračovaly v tvrdém kurzu, přičemž neprojevíly spěch a zájem na rychlém konci jednání. Paradoxně však z dlouhodobého hlediska bylo pro Moskvu prodloužení války na neurčito spojeno s nebezpečím ještě většího vzestupu vojenské síly Západu, než k jakému už z tohoto důvodu došlo. V roce 1951 už měly Spojené státy letku mezikontinentálních bombardérů se schopností doplňovat palivo za letu, která mohla dopravit čtyři sta nukleárních bomb na sovětské cíle, a navíc pro jejich spolehlivou dopravu disponovala dostatkem zahraničních základů a školených posádek. Ve snaze snížit zpoždění ve zbrojení předkládal Vyšinskij v OSN bezvýsledně jeden návrh na odzbrojení za druhým.¹¹⁷

27. listopadu bylo dosaženo křehké dohody. Jinak bylo dosavadní jednání v Kesongu doprovázeno četnými obstrukcemi, např. Číňané oproti původnímu programu opět podmínili uzavření příměří celkovým stažením zahraničních armád z poloostrova a také obě korejské vlády neměly příliš velký zájem na dosažení vojensko-politického kompromisu. Dohoda o příměří byla podepsána, delegace si vyměnily seznamy válečných zajatců, ale po měsíci byly bojové akce opět obnoveny. Na přelomu let 1951 a 1952 se rozhovory přesunuly do Pchanmundžomu na 38. rovnoběžce, ale vyhrčené sporné problémy způsobily jejich časté přerušování a nakonec i stagnaci.¹¹⁸

¹¹⁵ Mastný Vojtěch: Studená válka a sovětský pocit nejistoty, Praha 2001, str. 143

¹¹⁶ Mastný Vojtěch: Studená válka a sovětský pocit nejistoty, Praha 2001, str. 144

¹¹⁷ Mastný Vojtěch: Studená válka a sovětský pocit nejistoty, Praha 2001, str. 144

¹¹⁸ Nálečka Vladimír: Stalinova hra o Zemi jitřní svěžesti, Praha 2008, str. 91

Na jaře roku 1952 ve snaze přimět protivníka k rychlému uzavření mírových rozhovorů v Pchanmundžomu se velení OSN rozhodlo pro novou leteckou ofenzívu, která měla zcela ochromit severokorejskou ekonomiku a zásobování. Letadla útočila na elektrárny, vodní nádrže, mosty a jiné cíle. Tato velká letecká operace, známá pod názvem „Uškrcení“ měla jen částečný úspěch, ale výrazně zatížila poválečnou obnovu země.

V období mezi koncem srpna a začátkem září se Čou En-laj třikrát sešel se Stalinem, kterého se snažil přesvědčit o správnosti čínských požadavků ohledně rozšíření všestranné hospodářské pomoci včetně dalších dodávek moderní výzbroje, především protiletadlových děl. Druhým tématem moskevských rozhovorů byla otázka možného kompromisu v Pchanmundžonu. Stalin však byl i nadále proti všem ústupkům a neustále trval na tvrdé linii vyjednávání.

3.11. Příměří

Počátkem roku 1953 došlo jak ve Washingtonu, tak v Moskvě k vystřídání vládnoucích činitelů. Ve čtvrtek 5. března 1953 zemřel vůdce komunistického světa J. V. Stalin. Prakticky ihned poté se sovětsí politici rozhodli pro zásadní změnu politické orientace v korejské otázce. G. Malenkov již 15. března 1953 veřejně prohlásil, že *„nyní neexistuje v mezinárodních vztazích taková sporná otázka, která by nemohla být vyřešena mírovou cestou“*.¹¹⁹ 19. března přijala Rada ministrů důvěrnou rezoluci o ukončení války na Dálném východě. Ještě ten samý den byla sovětská delegace s rezolucí odeslána do Pekingů.¹²⁰

Ve Washingtonu se v lednu 1953 ujal úřadu prezidenta Spojených států Dwight Eisenhower, po dvaceti letech první reprezentant Republikánské strany v Bílém domě. K jeho vítězství ve volbách přispěl i slib, že ukončí válku v Koreji. Eisenhower byl obratný politik, který pevně ale diskrétně řídil Spojené státy a udržel si kontrolu nad administrativou. V zahraniční politice byl pružnější než jeho ministr zahraničních věcí J. F. Dulles. Byl ochoten, často proti Dullesově odporu, využít příležitostí k uvolnění napětí Východ - Západ, i když se nevzdal svého přesvědčení, že protiklady obou bloků jsou příliš hluboké, než aby dovolily dospět ke skutečnému uvolnění.¹²¹

Mao i Kim byli zaskočeni razantním obratem Moskvy, ale podřídili se. 28. března 1953 odpověděla vojenská velení obou komunistických armád kladně na americkou nabídku na obnovení jednání. Sovětský svaz oficiálně přivítal čínsko-korejské mírové iniciativy a byl

¹¹⁹ Nálečka Vladimír: Stalinova hra o Zemi jitřní svěžesti, Praha 2008, str. 122

¹²⁰ Nálečka Vladimír: Stalinova hra o Zemi jitřní svěžesti, Praha 2008, str. 122

¹²¹ Lítéra Bohuslav: Studená válka, Praha 1993, str. 46

v tomto ohledu o týden později podpořen mírovými aktivitami polské diplomacie, která předložila Politickému a bezpečnostnímu výboru Valného shromáždění OSN návrh na okamžité zastavení bojů v Koreji a na obnovení jednání v Pchanmundžomu. Prezident Eisenhower sice podmínil obnovení mírového dialogu zastavením bojů, ale velká část světového veřejného mínění již požadovala bezpodmínečné ukončení války. 26. dubna opět začaly mírové rozhovory v Pchanmudžonu a 7. května komunisté navrhli osmibodový scénář předpokládané dohody. OSN definovala 25. května své požadavky ohledně válečných zajatců a nový americký vyslanec v Moskvě Bohlen informoval o dva dny později Molotova, že se skutečně jedná o poslední slovo OSN. Eisenhower byl odhodlán ukončit vleklou válku i s pomocí nukleárních zbraní. Jeho tajemník Dulles požádal indického premiéra Nehrua, aby Peking sdělil, že pokud nebudou podmínky přijaty, obnoví vojska OSN bojové operace s použitím „zbraní všeho druhu“. Vážná hrozba byla umocněna přesunem několika jaderných bomb na Okinawu.¹²²

Komunistické státy ustoupily a 4. června akceptovaly ultimátum OSN o válečných zajatcích. Krátce nato dostal generál Clark z Washingtonu svolení k podpisu příměří i bez účasti jihokorejské strany. Závěrečné dohodě tak již nic nestálo v cestě. Krátce po desáté hodině tamního času byla 27. července 1953 podepsána dohoda o příměří. Bez velkých formalit a za naprostého mlčení podepsali generálové Harrison (za jednotky OSN) a Nam Ir (Severní Korea) originál a sedmáct kopií dohody. Odpoledne připojili své podpisy ještě generál Clark, čínský generál Pcheng Te chuaj a Kim Il-song. Litera dohody obnovila demarkační linii na 38. rovnoběžce, vymezila demilitarizované pásmo po obou stranách hraniční čáry a ustavila mezinárodní dozorčí komisi pro dohled nad příměřím, kterou tvořili zástupci Polska, Československa, Švédska a Švýcarska. Choulostivý problém válečných zajatců se řešil v následujících týdnech. Většina zajatých Číňanů a Severokorejců odmítla repatriaci a v operaci „Velká výměna“ se domů vrátila jen asi třetina z celkově 75 000 internovaných vojáků. Komunisté vrátili 12 760 zubožených zajatců z jednotek OSN.¹²³

Výsledná statistika byla strašlivá. V přímých bojích padlo 520 000 Severokorejců, 900 000 Číňanů a 1 300 000 Jihokorejců. Téměř 2 000 000 Korejců z řad civilního obyvatelstva se stalo obětí válečných hrůz a oboustranného teroru. Padlo také 54 346 amerických vojáků, z toho 36 629 na bojišti a 20 617 na následky zranění. Zbylé síly OSN měly 3 360 padlých a 11 297 raněných mužů, především Britů, Australanů a Turků. Rusové

¹²² Nálevka Vladimír: Kapitoly z dějin studené války, Praha 1997, str. 91

¹²³ Nálevka Vladimír: Kapitoly z dějin studené války, Praha 1997, str. 92

zpočátku přiznali 120 mrtvých pilotů, v 90. letech 20. století počet zvýšili na 299 padlých. „Omezená lokální válka“ v Koreji tedy stála téměř 5 000 000 lidských životů.¹²⁴

4. Závěr - Důsledky Korejské války

Válka v Koreji výrazně poznamenala světové dění. Byla výzvou vládě i lidu Spojených států. V roce 1950 činily americké výdaje na obranu 17,7 miliard dolarů, v roce 1952 44 miliard a o rok později už 50 miliard dolarů. Zvýšení zbrojního rozpočtu umožnilo mj. i vývoj taktických nukleárních zbraní a výstavbu vojenských základen v zahraničí. V únoru 1951 měla armáda Spojených států 3,5 milionů mužů a dosáhla tak nejvyššího početního stavu od konce druhé světové války. Válka také přispěla k výraznému vzestupu americké ekonomiky, zejména v Kalifornii, která se stala střediskem vývoje a výroby nových progresivních technologií.¹²⁵

Konflikt na Dálném východě přirozeně zasáhl i do struktur NATO. Postupná kvalitativní a kvantitativní proměna zbrojního potenciálu aliance umožnila proměnu doktríny předsunuté obrany v novou strategii hromadné odvety, která byla schválena v polovině padesátých let. Její podstatou bylo, po případném prvním atomovém úderu Sovětů, bezprostřední nasazení celého spektra jaderných zbraní s výsledným totálně zničujícím efektem a ofenzivní průnik všech složek ozbrojených sil aliance do hloubi nepřátelského území. Tato strategie kalkulovala mj. s vojenskou a technologickou převahou Spojených států a dále i s nedostatkem vhodných nosičů jaderných zbraní na sovětské straně.¹²⁶

Válka v Koreji urychlila i proces zapojení Spolkové republiky Německo do struktur NATO. Paradoxně právě tomu chtěl Stalin za každou cenu zabránit. Jak vysvětlil generál Bradley: *“Bez využití německé síly nemůžeme zajistit bezpečnost západní Evropy“* a *„začlenění Německa výrazně posílí obranu západní Evropy“*.¹²⁷ Diplomaticky opatrnější Acheson konstatoval, že má-li být obrana účinná: *„musí být role Německa nikoliv sekundární, ale primární.“*¹²⁸ Bonn získal povolení k postavení dvanácti divizí národní armády a zelenou k zahájení zbrojní výroby. Současně byla SRN doporučena k přijetí do Severoatlantické aliance.

V Japonsku, které bylo klíčovou týlovou základnou mezinárodních sil OSN, odstartovala Korejská válka hospodářskou konjunkturu. S pomocí vydatných dolarových

¹²⁴ Nálevka Vladimír: *Studená válka*, Praha 2003, str. 72

¹²⁵ Nálevka Vladimír: *Stalinova hra o Zemi jitřní svěžesti*, Praha 2008, str. 136

¹²⁶ Nálevka Vladimír: *Stalinova hra o Zemi jitřní svěžesti*, Praha 2008, str. 123

¹²⁷ Durman Karel: *Popely ještě žhavé*, Praha 2004, str. 343

¹²⁸ Durman Karel: *Popely ještě žhavé*, Praha 2004, str. 343

injekcí byla vybudována nová průmyslová základna země a japonské výrobky začaly opět úspěšně pronikat na asijské a posléze i evropské trhy. Mírová smlouva ze září 1951 přispěla nejen k obnovení státní suverenity císařství, ale i k postupné politické stabilizaci země.¹²⁹ Obrovskou výhodou Japonska byl i 9. článek jejich ústavy. Zatímco ostatní státy byly zatíženy náklady na zbrojení, v Japonsku byla vytvořena pouze náhražka za normální armádu, tzv. národní policejní záloha v síle 75 000 mužů a země se plně soustředila na hospodářský rozvoj.¹³⁰

Korejská válka rovněž přispěla k posílení mocenského mechanismu OSN a urychlila také výstavbu vojenskopolitických seskupení v Tichomoří. Pakt o vzájemné pomoci mezi USA, Austrálií a Novým Zélandem byl podepsán 1. září 1951 a Organizace smlouvy pro jihovýchodní Asii, sdružující Austrálii, Velkou Británii, Francii, Nový Zéland, Pakistan, Filipíny, Thajsko a Spojené státy, vznikla v září 1954. Oba systémy zavazovaly signatářské státy ke společné akci v případě, že by některý z nich byl napaden nebo se stal obětí vnitřního převratu.¹³¹

Pro státy sovětského bloku znamenala korejská válka, na rozdíl od Spolkové republiky Německo, kde byla jedním ze zdrojů „ekonomického zázraku“ ve druhé polovině 50. let, nesmírné zatížení národního hospodářství výdaji na zbrojení, které trvale deformovalo jejich ekonomiku. Nejvíce ze satelitů Moskvy bylo „Ocelovou koncepcí“ postiženo Československo, které muselo potřebám války na Dálném východě přizpůsobit i strukturu svého prvního pětiletého plánu. Přímé sovětské výdaje pouze na korejskou válku dosáhly tří miliard tehdejších rublů. Stalinovy korejský konflikt po určitou dobu vyhovoval, neboť doufal v oslabení americké přítomnosti v západní Evropě. Posléze se však válka stala neúnosným břemenem i pro Moskvu. Proto sílil z Moskvy v pozdější fázi tlak na rychlé ukončení konfliktu, který byl prohrán, neboť Kim Il-songovo úsilí o násilném sjednocení země viditelně ztroskotalo.¹³² Navíc tato taktika nakonec nenesla své ovoce. Počet amerických vojáků se v roce 1952 zvýšil z 81 000 na 261 000. Washington svým spojencům slíbil, že na německé půdě bude v budoucnu stát přinejmenším šest divizí, ale také stanovil, že další pomoc západoevropským zemím po vypršení lhůty Marshallova plánu, tedy od roku 1953, bude podmíněna odpovídajícím zvýšením jejich obranných rozpočtů.¹³³

¹²⁹ Nálevka Vladimír: Stalinova hra o Zemi jitřní svěžesti, Praha 2008, str. 138

¹³⁰ Durman Karel: Popely ještě žhavé, Praha 2004, str. 343

¹³¹ Nálevka Vladimír: Kapitoly z dějin studené války, Praha 1997, str. 92

¹³² Nálevka Vladimír: Kapitoly z dějin studené války, Praha 1997, str. 93

¹³³ Durman Karel: Popely ještě žhavé, Praha 2004, str. 342

Válka také změnila Mao Ce-tungovu Čínu ve vojenskou velmoc prvořadého významu, což znepokojilo nejen asijské státy, ale i Sovětský svaz, který si byl vědom toho, že v dosavadním spojeneckém svazku Peking nebude ochoten hrát vedlejší roli. Snaha o zapojení Čínské lidové republiky do bezpečnostního systému mezinárodních vztahů se však střetávala s trvalou snahou Spojených států o její ostrakizaci. Výsledným efektem bylo prohloubení čínsko-amerického sporu se vzájemnými demonstracemi síly, které ohrožovaly křehkou stabilitu v celé oblasti.¹³⁴

Vláda ČLR se na sklonku roku 1954 rozhodla rozšířit svou suverenitu i nad ostrovy v Taiwanské úžině a poté, co Washington podepsal 2. prosince s Čankajškovou vládou obrannou smlouvu, obsadila několik menších ostrovů a pokračovala v ostřelování dalších. Po intervenci 7. flotily námořnictva Spojených států a hrozbě použití jaderných zbraní ze strany USA zástupci asijských a afrických zemí se sešli na konferenci v indonéském Bandungu a řešili otázku zmírnění napětí. Číňané ukončili ostřelování a krize nepropukla.¹³⁵

Je nesporné, že válka upevnila I sung-manův diktátorský režim v Korejské republice. Vláda tvrdě zasahovala vůči komunistickému podzemí a pomocí Zákona o národní bezpečnosti omezovala i činnost demokratické opozice. Korejská republika pak prošla ve druhé polovině 20. století složitým politickým vývojem od otevřené I sung-manovy diktatury přes vojenské totalitní režimy až k fungující pluralitní demokracii se silnou vlivnou ekonomikou.

Naproti tomu Korejská lidově demokratická republika ve stínu narůstajícího sovětsko-čínského mocensko-ideového sporu pokračovala zavedením totalitní ideologie „čuchče“, což byl program naprosté hospodářské soběstačnosti a celkové izolace země. Dodnes je KLDK kasárensky organizovanou společností s velmi nízkou životní úrovní a zůstává totalitním, zmilitarizovaným a prakticky uzavřeným státem.

Prozatím není naděje, že by mohla být mezi oběma korejskými státy podepsána mírová smlouva, která by udělala definitivní tečku za válkou z let 1950 až 1953.¹³⁶

¹³⁴ Nálevka Vladimír: Stalinova hra o Zemi jitřní svěžesti, Praha 2008, str. 139

¹³⁵ Nálevka Vladimír: Stalinova hra o Zemi jitřní svěžesti, Praha 2008, str. 140

¹³⁶ Nálevka Vladimír: Stalinova hra o Zemi jitřní svěžesti, Praha 2008, str. 144

ABSTRAKT

SUCHÁNEK, J. *Korejská válka :bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2009. 48 s. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Štěpán Strnad.

Klíčové pojmy: Bipolární konflikt Východ - Západ, blokáda Berlína, Korejská válka, Marshallův plán, studená válka, zadržování komunismu,

Práce se zabývá politickou situací v Evropě a následně v Asii po skončení druhé světové války. Zvyšujícím se napětím, kdy Sovětský svaz se snažil exportovat svůj politický systém do dalších zemí střední a východní Evropy. Moskevskou konferencí skončilo období kooperačně integračního zpracování bipolárního konfliktu. Obě strany dále postupovaly ve smyslu konfrontačně regresivní regulace, která je označována jako Studená válka. Zvyšování napětí v Evropě pak vyústilo v sovětskou blokádu západních částí Berlína. Vyvrcholením studenoválečné konfrontace bylo vypuknutí války na Korejském poloostrově na konci června 1950. Korejská válka potvrdila globální šíři komunistického nebezpečí a potvrdila americkou politiku zadržování. Po skončení korejské války v roce 1953 došlo v Evropě ke konsolidaci bipolárního rozdělení moci a tím k oslabení regresivní tendence regulace konfliktu.

ABSTRACT

SUCHÁNEK, J.: *Korean War*: Bachelor Thesis České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2009. 48 s. Supervisor: Mgr. Štěpán Strnad.

Key words: Bipolar Conflict West - East, blockade of Berlin, Korean War, Marshall's Plan, Cold War, withholding of Communism

This thesis is concerned with a political situation in Europe and subsequently in Asia after the end of World War II., with the tension growing high when Soviet Union tried to export its political system to the countries of Central and East Europe. The period of cooperatively-integrative process of bipolar conflict. Both sides of conflict continued in the sense of confrontational repressive regulation that is known as Cold War. Increasing tension in Europe led into the blockade of western parts of Berlin. The zenith of Cold War confrontations was a break out of the war at Korean Peninsula at the end of June 1950. Korean War proved a global extensity of Communist danger and also proved an American politics of withholding. There was a consolidation of bipolar division of power after the end of Korean War in 1953, that meant weakening of regressive tendencies of conflict regulations.

Seznam použité literatury

- BANKOWICZ, M. *Demokraté a diktátoři*. Přel. M. Kubát. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Eurolex Bohemia, 2002. 402 s. ISBN 80-86432-21-1
- BRADLEY, J. *Válka a mír po roce 1945*. Přel. Z. Masopust. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Victoria Publishing, 1994. 199 s. ISBN 80-85605-72-4
- CARTER, E. *Dějiny Koreje*. Přel. M. Bušková. vyd. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2001. 387 s. ISBN 80-7106-411-4
- CATCHPOLE, B. *Korejská válka 1950-53*. Přel. K. Válka. 1. vyd. Praha : Nakladatelství BB art, 2003. 347 s. ISBN 80-7341-073-7
- DURMAN, K. *Popely ještě žhavé*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Karolinum, 2004. 604 s. ISBN 80-246-0697-6
- GADDIS, J. *Studená válka*. Přel. D. Výborný. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Slovart, 2006. 278 s. ISBN 80-7209-843-8
- KISSINGER, H. *Umění diplomacie*. Přel. M. Calda. 2. vyd. Praha : Nakladatelství PROSTOR, 1997. 946 s. ISBN 80-85190-1
- LITERA, B. *Studená válka*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství H&H, 1993. 72 s. ISBN 80-85467-38-0
- LUŇÁK, P. *Západ. Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Libri, 1997. 460 s. ISBN 80-85983-29-X
- MASTNÝ, V. *Studená válka a sovětský pocit nejistoty 1947-53*. Přel. M. Dvořák. 1. vyd. Praha : Nakladatelství AURORA, 2001. 294 s. ISBN 80-7299-049-7
- NÁLEVKA, V. *Kapitoly z dějin studené války/díl první/*. 1. vyd. Praha : Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1997. 146 s. ISBN 80-86130-00-2
- NÁLEVKA, V. *Stalinova hra o zemi Jitřní svěžesti*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Epoque, 2008. 170 s. ISBN 978-80-87027-93-6
- NÁLEVKA, V. *Studená válka*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství TRITON, 2003. 234 s. ISBN 80-7254-327-X
- WAISOVÁ, Š. *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. 1. vyd. Dobrá Voda : Aleš Čeněk, 2002. 159 s. ISBN 80-86473-16-3

